Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Finanční gramotnost obyvatel České republiky

Bc. Zdeněk Šerý

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Zdeněk Šerý

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Finanční gramotnost obyvatel České republiky

Název anglicky

Financial Literacy of Czech Inhabitants

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení finanční gramotnosti obyvatel České republiky.

Pro naplnění hlavního cíle budou stanoveny dílčí cíle. Dále budou definovány pracovní hypotézy, které budou ověřovány a na jejich základě vyvozeny závěry a doporučení.

Metodika

Diplomová práce bude obsahovat jak teoretickou, tak empirickou část. Teoretická část bude obsahovat teoretické vymezení zkoumané problematiky včetně následně použitého metodického aparátu. Pro zpracování teoretické části bude použita odborná a vědecká literatura.

Vlastní analýza bude založena na využití primárních i sekundárních dat. Primární data budou získána vlastním šetřením, zatímco sekundární data budou získána z veřejně dostupných databází.

Pro naplnění cíle diplomové práce budou využity následující metody:

– deskriptivní analýza

– komparativní analýza

– regresní analýza

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Finanční gramotnost, vzdělání, dotazníkové šetření, regresní analýza, Česká republika

---

Doporučené zdroje informací

DE VAUS, D. A. *Surveys in social research*. London: Routledge, 2014. ISBN 978-0-415-53018-7.

HATCHER, Larry. *Advanced statistics in research : reading, understanding, and writing up data analysis results*. Saginaw, MI: ShadowFinch Media, LLC, 2013. ISBN 978-0-9858670-0-3.

MONTGOMERY, Douglas C.; PECK, Elizabeth A.; VINING, G. Geoffrey. *Introduction to linear regression analysis*. Hoboken, N.J.: John Wiley and Sons, 2012. ISBN 978-0-470-54281-1.

NOVÁKOVÁ, V. – SOBOTKA, V. Slabikář finanční gramotnosti. Praha: V. Nováková, V. Sobotka, 2011. ISBN 978-80-904396-1-0.

ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. Praha: M. Škvára, 2011. ISBN 978-80-904823-0-2.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Lenka Rumánková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 5. 9. 2023

prof. Ing. Lukáš Čechura, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Finanční gramotnost obyvatel v České republice" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2024 _____

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doktorce Lence Rumánkové, za dlouhodobou a vždy vstřícnou spolupráci při zpracovávání této diplomové práce.

Finanční gramotnost obyvatel České republiky

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje problematice finanční gramotnosti obyvatel České republiky. Práce se zaměřuje na vyhodnocení znalostí v oblasti finanční gramotnosti a finančních návyků obyvatel České republiky mezi 18 a 30. rokem věku. Mezi základní stavební kameny finanční gramotnosti řadíme znalosti v oblasti peněžní, cenové a rozpočtové gramotnosti. Důležitým aspektem jsou i finanční návyky, které můžeme shrnout pojmem finanční plánování. Finanční plánování zahrnuje stanovení si svých finančních cílů a následné používání jednotlivých finančních produktů k jeho dosažení, tj. budování dlouhodobých finančních návyků. aspektem, který ovlivňuje úroveň finanční gramotnosti, je samotná vzdělanost. Na úrovni České republiky jsme se dostali od roku 1950, kdy mělo přes 80 % obyvatel dosažené nejvyšší vzdělání pouze základní, až do dnešní doby, kdy přes 55 % obyvatel dosáhlo minimálně středoškolského vzdělání zakončeného maturitní zkouškou. Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti je součástí výukových osnov základních škol (od roku 2013) i středních škol (od roku 2007). Díky tomuto faktu se finanční gramotnost na území České republiky dlouhodobě zlepšuje. Dotazníkové šetření následně nepotvrdilo, že kvalita finanční gramotnosti respondentů není přímo závislá na jejich výši vzdělání.

Klíčová slova: Česká republika, dotazníkové šetření, finanční gramotnost, finanční produkty, finanční návyky, chí kvadrát testování, vzdělávání, regresní analýza

Financial literacy of the population of the Czech republic

Abstract

This diploma thesis is devoted to the issue of financial literacy of the population of the Czech Republic. The thesis focuses on the evaluation of knowledge in the field of financial literacy and financial habits of the Czech Republic population between 18 and 30 years of age. Among the basic building blocks of financial literacy, we include knowledge in the area of money, price and budget literacy. Financial habits are also an important aspect, which can be summarized by the term financial planning. Financial planning involves setting your financial goals and then using individual financial products to achieve them, i.e. building long-term financial habits. the aspect that affects the level of financial literacy is education itself. We have reached the level of the Czech Republic from 1950, when over 80% of the population had only basic education, to today, when over 55% of the population has at least a secondary education completed by a matriculation exam. Education in the area of financial literacy is part of the curriculum of primary schools (since 2013) and secondary schools (since 2007). Thanks to this fact, financial literacy in the territory of the Czech Republic has been improving for a long time. The questionanaire investigation subsequently did not confirm that he qualify of the respondents financial literacy is not direcly depend on their level of the education.

Keywords: Czech republic, questionnaire survey, financial literacy, financial products, financial habits, chi-square testing, education, regression analysis

Obsah

Obsah **8**

1 Úvod **10**

2 Cíl práce a metodika **11**

2.1 Cíl práce 11

2.2 Metodika 11

3 Teoretická východiska **14**

3.1 Cenová gramotnost 14

3.1.1 Trh 15

3.1.2 Cena 15

3.1.3 Inflace 16

3.1.4 Daň 17

3.2 Rozpočtová gramotnost 19

3.2.1 Úvěr 20

3.2.2 Leasing 20

3.3 Peněžní gramotnost 21

3.3.1 Peníze 21

3.3.2 Česká národní banka 21

3.4 Finanční plánování 22

3.4.1 Analýza finančního chování 22

3.4.2 Plán 23

3.4.3 Realizace a revize 24

3.5 Finanční produkty 24

3.5.1 Běžný účet 24

3.5.2 Stavební spoření 25

3.5.3 Spotřebitelský úvěr 25

3.5.4 Hypoteční úvěr 26

3.6 Růst úrovně vzdělanosti v České republice 27

3.6.1 Počet žáků a studentů do roku 2023 29

3.7 Finanční vzdělávání v České republice 30

3.7.1 Výuka finanční gramotnosti na základních školách 30

3.7.2 Výuka finanční gramotnosti na středních školách 31

3.7.3 Zásady standardu finanční gramotnosti 33

3.7.4 Schopnosti finanční gramotnosti žáků základních škol 33

3.7.5 Schopnosti finanční gramotnosti žáků středních škol 35

4 Vlastní práce **36**

4.1 Dotazníkové šetření 36

4.1.1 Základní údaje o respondentech 36
4.1.2 Finanční návyky respondentů 39
4.1.3 Znalosti respondentů ve finanční oblasti 45
4.2 Statistické testování 48
4.2.1 Regresní analýza – vztah vstupně vzdělání a znalostního skóre 48
4.2.2 Chí-kvadrát test – závislost mezi věkem a zajišťování se na stáří 49
4.2.3 Regresní analýza – vztah stupně vzdělání a skórem z finančních návyků 51

5 Výsledky a diskuse 55
5.1 Vyhodnocování dotazníkového šetření 55
5.2 Vyhodnocení statistického testování 60

6 Závěr 62

7 Seznam použitých zdrojů 64
7.1 Seznam tabulek 66
7.2 Seznam grafů 67
7.3 Seznam použitých zkratek 67

Přílohy 68

1 Úvod

Finanční gramotnost se díky postupnému vývoji společnosti stala nezbytnou schopností a dovednosti, kterou by každý jednotlivec měl v základních mezích ovládat. V dřívějších dobách nebyla dovednost samostatné finanční gramotnosti natolik nutná, jako tomu je nyní. V dobách komunistického či socialistického režimu nebylo od jednotlivců vyžadováno, aby byli finančně gramotní. Větší část této části života převzaly minulé režimy, které pevně ovládaly ekonomiku, a proto i méně finančně gramotní spoluobčané nebyli v přímém ohrožení. Zrychlující a rozvíjející se svět ale klade stále větší důraz na společnost, aby byla sama schopna pohybovat se a aktivně vystupovat ve finančních oblastech života, které markantně ovlivňují celkovou kvalitu lidského života. Stále rostoucí možnosti finančního trhu, ač z pohledu investic či finančních produktů, jsou zároveň velkou příležitostí pro rozmnožení kapitálu, ale také prostorem pro podvod či podvodné jednání a následnou ztrátu kapitálu či zadlužení. Rozhodování spojené se správou vlastních financí a tvorbou dlouhodobě udržitelného rozpočtu, který bude podléhat základním finančním principům, bude ostražitý před pochybnými finančními produkty či rizikovými investicemi a bude tvořen při znalostech v oblasti finančních mechanismů, je jedním ze základních dovedností spojených s finanční gramotností, které jsou ve světě, kde každý jedinec zodpovídá za své vlastní finanční prostředky, naprostým minimem.

2 Cíl práce a metodika

Následující kapitoly popisují hlavní cíl práce a metodiku, která byla při psaní práce použita.

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnocení finanční gramotnosti obyvatel České republiky do 30 roku věku. Dílčím cílem je potvrzení pracovních hypotéz, které se věnují zejména vlivu dosaženého vzdělání na schopnost finanční gramotnosti obyvatel České republiky. Dílčími cíli práce bylo potvrdit následující hypotézy:

Nulová hypotéza: Neexistuje závislost mezi způsobem zajišťování se na stáří a výší věku respondentů ve věkovém rozmezí 18–30 let.

Alternativní hypotéza: Úroveň znalostí v oblasti finanční gramotnosti roste s vyšším dosaženým vzděláním respondentů ve věkovém rozmezí 18–30 let.

Alternativní hypotéza: S rostoucím stupněm nejvyššího dosaženého vzdělání obyvatel České republiky mezi 18 a 30 rokem věku roste kvalita jejich finančních návyků.

2.2 Metodika

Diplomová práce bude rozdělena do části teoretické a empirické.

V části teoretické budou použity metody deskripce (popis či vysvětlení), sběru sekundárních dat a komparace, což je porovnání údajů na základě zvolených kritérií, či proměnných. Tyto metody budou použity zejména pro definici základních pojmů v oblasti finanční gramotnosti a následně při zkoumání hlubší problematiky daného tématu.

Praktická část bude popisovat nasbíraná data mezi respondenty. Celkem bylo 271 respondentů a dotazníky byly distribuované pomocí online portálu. Respondenti jsou následně rozdělováni dle věku, pohlaví a stupně vzdělání.

S dotazníkovým šetřením a jeho následným vyhodnocením souvisí také statistické testování, které pracuje se sesbíranými daty. Tato statistická testování budou pracovat se dvěma alternativními a jednou nulovou hypotézou , které zní:

A01: Úroveň znalostí v oblasti finanční gramotnosti roste s vyšším dosaženým vzděláním respondentů ve věkovém rozmezí 18–30 let.

H02: Neexistuje závislost mezi způsobem zajišťování se na stáří a výší věku u respondentů ve věkovém rozmezí 18–30 let.

A03: S rostoucím stupněm nejvyššího dosaženého vzdělání obyvatel České republiky mezi 18 a 30 rokem věku roste kvalita jejich finančních návyků.

Alternativní hypotézy 1 a 3 budou statisticky testování pomocí regresní analýzy, konkrétně lineární regrese.

$$Y = \beta 0 + \beta 1X + \epsilon$$

Y je závislé proměnná

X je nezávislá proměnná

B0 je intercept (hodnota Y, když X = 0)

B1 je koeficient regrese (změna v hodnoty Y v reakci na změnu o jednotku v hodnotě X)

E je chyba v modelu

Nulová hypotéza 2 bude testována pomo Chí-kvadrát testování. To se počítá dle kontingenční tabulky, jež je vyplněna dle následujícího vzorce:

$$\chi^2 = \sum \frac{(O_{ij} + E_{ij})}{E_{ij}}$$

χ2 je Chí-kvadrát statistika

Oij jsou pozorované četnosti v jednotlivých buňkách (napozorovaná data)

EiJ jsou očekávané četnosti v jednotlivých buňkách kontingenční tabulky, ty jsou vypočítány pomocí vzorce:

$$E_{ij} = \frac{n_i \times n_j}{n}$$

ni symbolizuje celkový počet odpovědí v dané skupině

nj symbolizuje celkový počet odpovědí v dané kategorii

n symbolizuje celkový počet odpovědí

Pro výpočet Chí kvadrát test je důležité spočítat i stupeň volnosti (f), který se počítá následovně:

$$f = (r - 1) * (c - 1)$$

r je počet řádků v dané kontingenční tabulce

c je počet sloupců v dané tabulce

Jako stupeň volnosti pro daný výpočet bylo zvoleno 5 %.

V poslední části (vyhodnocení a diskuze) dojde k reflexi získaných dat a teoretických poznatků a následná interpretace výsledků ze statistického testování (okomentování potvrzení či vyvrácení nulových hypotéz)

3 Teoretická východiska

Dle Blažka a Vrabcové (2019) je finanční gramotnost soubor dovedností, hodnot a postupů člověka, které používá k tomu, aby zabezpečil sebe a svoji rodinu v současném světě.

Jako finanční gramotnost označují stav, při kterém je člověk schopný spravovat finanční rozpočet vlastní či své rodiny ve vztahu k neustále se vyvíjející osobní situaci.

Vzhledem k neustále se vyvíjející situaci ve finanční oblasti je dle autorů esenciální znalost zejména základní finančních principů. Dle Národního pedagogického ústavu (2011) jsou takovými principy například abilita zajistit si finanční prostředky, schopnost rozhodovat se s ohledem na budoucí dopady svých rozhodnutí na své případné příjmy a výdaje či schopnost vystupovat na pracovním trhu. Součástí těchto principů je i orientace v dalších oblastech finanční problematiky. Takovými oblastmi může být například oblast daňová, kdy daňová problematika ovlivňuje každodenní život jednotlivce. Situace, kterými se daňová problematika prolíná, je například pracovně právní poměr.

3.1 Cenová gramotnost

Na cenovou gramotnost je s postupem času stále více nahlíženo jako na nezbytnou součást oblasti finančního vzdělání člověka. Dle Navrátilové (2013) je cenová gramotnost dovednost, díky které by měl být jedinec schopen analyzovat a spravovat své či rodinné náklady a výdaje, tvorbu a dlouhodobé udržování svého či rodinného rozpočtu. V rámci cenové gramotnosti je základním principem zejména pochopení fungování cenových mechanismů, inflace, či daňové problematiky. Cenová gramotnost představuje schopnost jedince rozeznávat ocenění produktů či služeb, schopnost spočítat výhodnost svého spotřebitelského nákupu a návyk rozhodovat se vědomě dle svých možností bez ovlivňování své volby skrz marketingové kampaně. Důležitou složkou cenové gramotnosti je schopnost analyzovat faktory, které jsou součástí kalkulace ceny, určit, z čeho se cena produktů skládá, včetně vlivu inflace a časové hodnoty peněz a následné hodnocení, zda je cena pro spotřebitele přijatelná či nikoliv.

3.1.1 Trh

Dle Hořejší, Macákové, Soukupa a Soukupové (2018) je trh prostor, kde se setkává nabídkou s poptávkou a dochází zde ke směně služeb a statků. V tomto střetu nabídky a poptávky probíhá tvorba a následný postupný vývoj ceny, která je těmito dvěma faktory markantně ovlivněna. Mechanismy tvorby cen a faktory, které cenu při vzniku i následném vývoji ovlivňují, by měly být součástí povědomí cenově gramotného jedince. Součástí cenové gramotnosti je i následný vývoj nabídky či poptávky vzhledem k vývoji cen, autoři definují pojem elastičnost poptávky a nabídky. Trhy dále dělí na trh výrobních faktorů, finanční trh, trh práce a trh produktů, kde na každém z těchto trhů by se měl jedinec alespoň v základním rozmezí pohybovat. Dle autorů s trhem souvisí i jeho nástrahy, které mohou být v podobě klamavých reklam, jež jedince manipulují k nákupu produktu, který buď neexistuje nebo je nevýhodný či neoriginální. Dalšími nástrahami, které trh přináší, jsou nevýhodné či rizikové finanční produkty, které spoléhají na nevědomost občanů. Rozhodnutí spojená s využitím těchto finanční produktů mohou spotřebitele následně negativně ovlivnit z hlediska úspor.

3.1.2 Cena

Dle Kotler a Philipa (2007) je cena směnou hodnotou jednotlivých statků či služeb a vyjadřuje směnný poměr těchto služeb či statků.

Dle autorů má cena 4 základní funkce:

• Informační - Informační funkce zajišťuje spotřebiteli informace například o změnách v ekonomice či jak je jednotlivý statek či služba z hlediska trhu a tržní ekonomiky vzácná

• Alokační - Funkce alokační má za cíl rozmisťovat zdroje ekonomického charakteru mezi různá odvětví s cílem maximalizace jejich efektivnost

• Distribuční - Funkce distribuční zajišťuje distribuci statku či služby mezi spotřebitele dle toho, kolik jsou za ně ochotni zaplatit

• Motivační - Díky motivační funkci cena motivuje rozhodovat spotřebitele o užívání či neužívání jednotlivého statku či služby a podněcuje je k rozhodování

Faktory, které ovlivňují tvorbu cen dělíme mezi externí a interní.

Externími faktory jsou nabídka a poptávku na trhu, s nimi spojená struktura trhu, chování, jednání a vnímání zákazníků, konkurence či právní normy. Interními

faktory jsou zejména dlouhodobé cíle a k nim vytvořené strategie podniků, jednotlivé prvky z pohledu marketingového mixu produktů či struktura nákladů.

3.1.3 Inflace

Centrální národní banka (2021) charakterizuje inflaci jako obecný růst ceny. Popisuje ji jako stav, kdy rostou celkově ceny služeb i statků. Jako jeden ze základních příčin růstu inflace je růst objemu peněz při nezměněné velikosti trhu či růst trhu při stagnaci množství peněz v oběhu.

Růst objemu peněz spravuje centrální národní banka. V takovém případě centrální národní banka zároveň emituje větší množství peněžních prostředků. Centrální národní banka také koriguje růst či pokles inflační hodnoty skrz úrokové sazby. Tento nástroj může být užit k umělému nárůstu těchto sazeb a tak snížení inflace.

Cenově gramotný jedinec by měl být schopen porozumět fungování inflace z několika hlavních důvodu:

Inflace má vliv na kupní sílu peněz. V takovém momentě by měl být jedinec schopný porozumět faktu, že při nárůstu inflace se sníží kupní síla peněz, tudíž si za stejné finanční prostředky bude moct koupit menší množství zboží či služeb.

V následujícím grafu je možné vidět vývoj inflace za posledních 11 let (od roku 2012 do roku 2023):

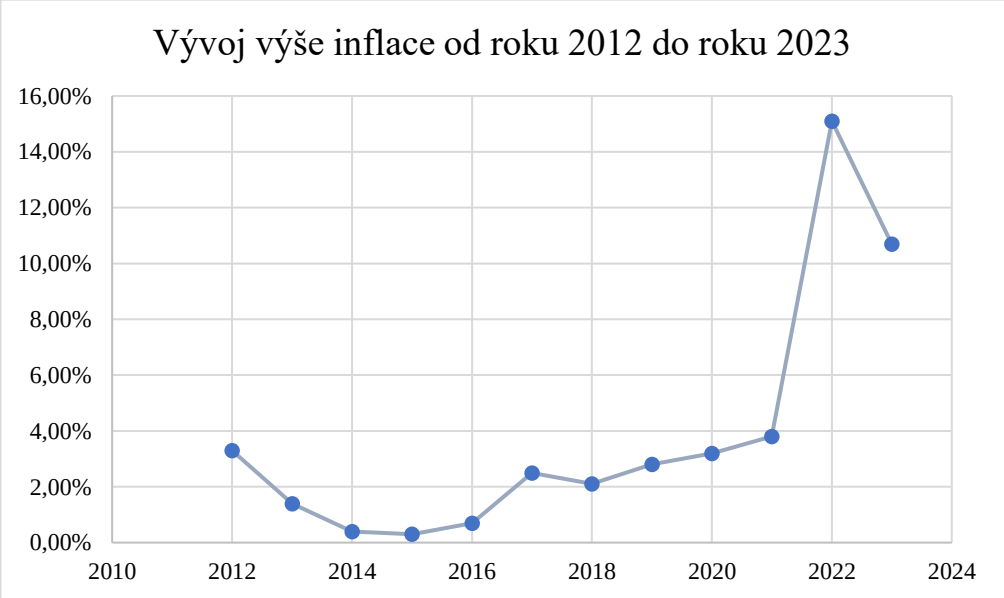

Graf 1 Vývoj výše inflace od roku 2012 do 2023, vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Vysoká turbulence inflace začala mezi lety 2020 a 2021, důvodem byla pandemie Covid-19 a válka na Ukrajině. Nejvyšší meziroční inflace byla v roce 2022 (přes 15 %), v roce 2023 inflace oproti minulému roku klesla o pět procentních bodů, ale dílčí složky inflace byly stále vysoké, například inflace na potraviny.

3.1.4 Daň

Dle Klazara & Volkánové (2013) je daň nenávratná a povinná platba, kterou stát vybírá z titulu vlastnictví majetku či příjmu. Tato platba je dále státem užívána na financování veřejných služeb či projektů. Na problematiku daní je mnoho názorů, včetně rakouské ekonomické školy, která ji díky faktu, že je odváděna a vymáhána nedobrovolné, považuje za loupež.

Daň má v naší historii dlouholetou tradici, která začíná v Manuově zákoníku, který definoval 5% sazbu daně ze zboží. Daně se postupem času prolínaly naší historií, na území Římské říše od 300 roku před naším letopočtem, přes středověké pojetí daňové problematiky v 15. století až do nynější podoby.

Cenově gramotný jedinec by si měl být vědom základního fungování daňové problematiky. Daň je úzce spojená s finančním plánováním, jelikož přímo ovlivňuje výši příjmů, výdajů, investic, ale i výhod, které jedinci mohou při placení daně náležet. Znalost daňové problematiky tedy úzce souvisí s tvorbou finančního plánu jedince či rodiny, což je jeden ze základních zvyků, které by cenově gramotný jedinec měl ovládat. Daňová povinnost je jednou z povinností občanů vůči státu. Záměrné neplacení daní vede k právním či finančním postihům, které mohou občana velmi negativně ovlivnit. Pochopit základní daňové principy je tedy zejména v zájmu jednotlivce, který tímto krokem může předejít případným postihům a problémům.

Základní schéma daní v České republice shrnuje následující tabulka, která rozděluje daně na přímé a nepřímé daně. Tyto daně se od sebe liší faktem, zda je daněn příjem či majetek poplatníka (přímé daně), či jeho spotřeba, například nákup zboží a služeb (nepřímé daně):

Přímé daně		Nepřímé daně	
Název	Výše	Název	Výše
Daň z příjmu fyzických osob	Ve výši 15 %	Daň z přidané hodnoty	Pro rok 2024 základní sazba 21 % a snížená 12 %
Daň z příjmu právnických osob	Ve výši 19 %	Spotřební daň	Dle směrnice
Daň z nemovitosti	Dle koeficientu	Cla	Dle celního sazebníku
Silniční daň	Pevné roční částky dle sazby		
Dědické a darovací	0,5 - 40 %		

Tabulka 1 Rozdělení daní v České republice, vlastní zpracování na základě finanční správy ČR

Do přímých daní jsou zahrnuty daně z příjmu fyzických a právnických osob, daň z nemovitosti, silniční daň a daň dědická a darovací. Do nepřímých daní patří daň z přidané hodnoty (DPH), spotřební daň a clo.

Finanční správa poskytuje informace o výši vybraných daní, v následující tabulce je uvedena výše vybraných daní za roky 2020, 2021 a 2022. Uvedené částky jsou v mil. Kč.:

Přijaté platby daní v letech 2020, 2021, 2022 (v mil. Kč)			
Daň	**Rok**		
	2020	2021	2022
DPH	728 795,42	795 206,84	926 932,64
Daň ze závislé činnosti	203 339,45	140 010,70	138 783,07
Daň z příjmů PO	179 919,84	213 116,32	248 437,66
Daň z příjmů PO srážkou	4 635,41	4 901,58	6 710,60
Daň z příjmů FO	23 366,74	27 330,76	32 942,69
Daň z příjmů FO srážkou	20 745,74	24 135,00	31 206,14
Daň z příjmů FO - paušální daň	-	4 197,47	5 650,08
Daň silniční	5 743,20	5 337,73	2 543,60
Daň z nemovitostí	11 383,02	11 708,44	12 161,70

Tabulka 2 Přijaté platby daní za roky 2020, 2021, 2022, vlastní zpracování na základě finanční správy ČR

Data z tabulky jsou převedeny na grafické znázornění:

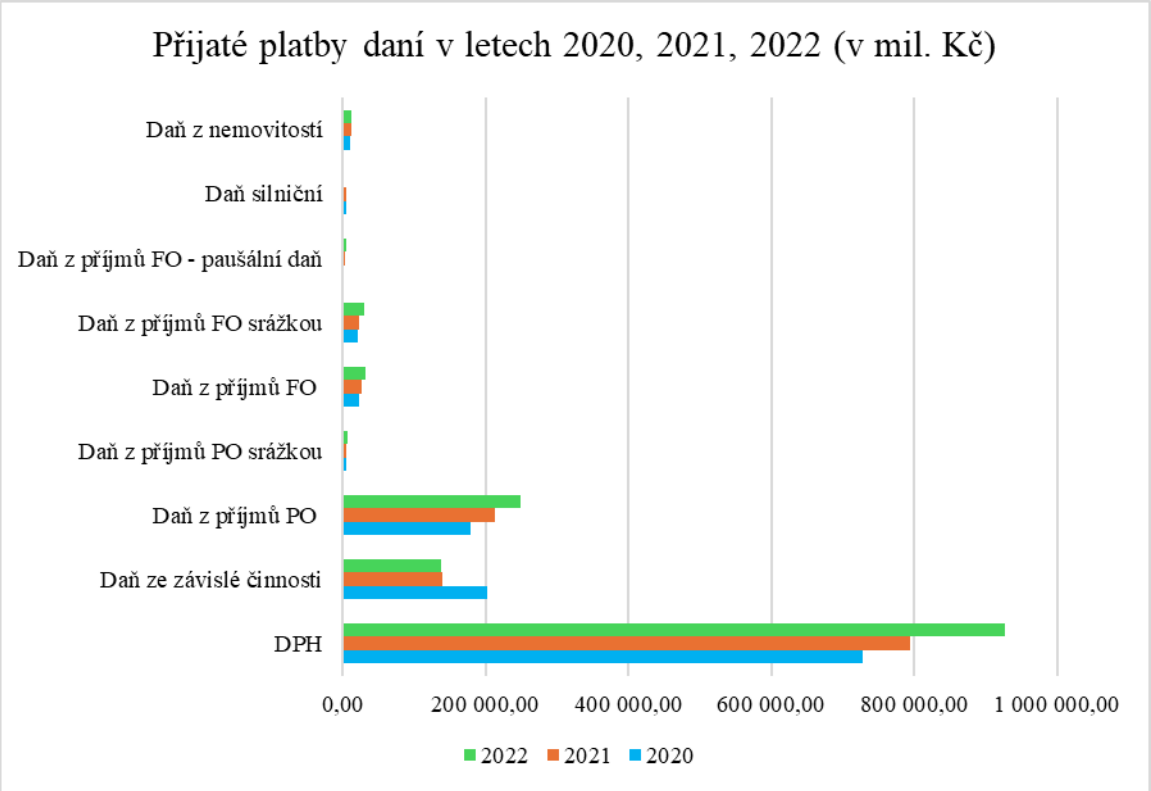

Graf 2 Přijaté platby daní v letech 2020, 2021, 2022, vlastní zpracování na základě finanční správy ČR

Ve všech letech byla nejvyšší výše přijatých plateb za daň z přidané hodnoty, ta tudíž dělá i největší příjmovou položku ve státním rozpočtu. Na grafu je možné vidět i vzrůstající tendence vybrané částky. Rostoucí trend je možné vidět i u vybrané daně z příjmu právnických osob. Daň ze závislé činnosti byla naopak nejvyšší v roce 2020 a v dalších dvou letech jsou tyto hodnoty nižší.

3.2 Rozpočtová gramotnost

Rozpočtovou gramotnost popisuje Národní pedagogický ústav (2010) jako soubor schopností nutných pro správu rodinného či osobního rozpočtu. Mezi takové schopnosti zařazují například abilitu spravovat rozpočet, schopnost rozhodovat se v životních situacích vzhledem ke své finanční situace, stanovit si své finanční cíle či správně rozdělovat své finanční zdroje.

Při tvorbě a správě osobního či rodinného rozpočtu je základním krokem zhodnocení výdajů a příjmů za určité období a stanovení finančních cílů. Finanční cíl si definuje každý jednotlivec sám, takovým cílem může být postupné spoření finančních prostředků na dobu důchodu, naspoření dostatečného kapitálu k investicím či jiné cíle dle preferencí jednotlivce. Tvorba a následné spravování rozpočtu by měla být v souladu s tímto finančním cílem a z dlouhodobého hlediska by měla dosáhnout

splnění vlastního cíle. Po zhodnocení těchto složek rozpočtu je následujícím krokem tvorba finanční rezervy. Finanční rezerva by měla tvořit pravidelnou část osobního či rodinného rozpočtu a měla by být pravidelně navyšována. Dalšími dvěma důležitými složkami rozpočtové gramotnosti je spravování finančních aktiv a závazků. Mezi takové složky patří například orientace v oblasti vkladů či úvěrových či leasingových závazcích. Dle autorů je základním stavebním kamenem rozpočtové gramotnosti schopnost propojit všechny tyto znalosti a vybrat nejvhodnější variantu vzhledem k momentální životní situaci jednotlivých občanů.

3.2.1 Úvěr

Dle Ministerstva financí České republiky (2019) je úvěr právo použití cizích peněžních prostředků, při kterém se dlužník zavazuji k povinnosti tyto peněžní prostředky v určité časové lhůtě vrátit obohacené o odměnu, v tomto případě úrok.

Úvěry dělí dle 3 základních kritérií:

- délky trvání
- osoby věřitele
- osoby dlužníka

Dle délky trvání dělí úvěry na krátkodobé, které jsou splatné do jednoho roku, střednědobé, které jsou splatné v rozmezí jednoho až pěti let a dlouhodobé, které jsou splatné po dobu více než pěti let.

Ve vztahu k osobě věřitele dělí úvěry na bankovní a nebankovní.

Dle osoby dlužníka dělí dále úvěry na spotřebitelské a nespotřebitelské.

3.2.2 Leasing

Ministerstvo financí České republiky (2019) popisuje leasing jako jednu z forem užívání věcí, kdy věc nakoupí osoba a následně tuto věc za úplatu pronajímá. Při finančním leasingu si pronajímatel věc pronajímá a po určité době tuto věc odkoupí. Leasing operativní je druh leasingu, při kterém se o věc stará majitel věci a pronajímatel pouze splácí smluvené půjčovné.

3.3 Peněžní gramotnost

Výzkumný pedagogický ústav (2011) popisuje peněžní gramotnost jako kompetence pro spravování bezhotovostních a hotovostních peněz, transakcí a nástrojů které jsou s nimi spojené, jako například běžný bankovní účet. V tomto typu gramotnosti je vyžadováno povědomí o fungování transakcí, s čímž se pojí i rizika (například vybrat vhodný nástroj pro uskutečnění transakce, vybrání zprostředkovatele atd.). I v této části finanční gramotnosti se skrývá velké množství podvodů, které mohou spotřebitele negativně ovlivnit. Jedním z nejznámějších typů podvodů je nalákání spotřebitele na podvodné zprostředkovatelské stránky, ač podvodným emailem či přímým odkazem při uzavírání transakce, kam spotřebitel vyplní své platební údaje. Tyto údaje následně odcházejí podvodníkům, kteří tato data následně zneužijí a připraví spotřebitele o finanční prostředky. Dalším typem podvodu, které mohou být proti spotřebitelům vedeny, je sdílení přístupu do svého elektronického bankovnictví. Součástí peněžní gramotnosti je tedy i rozeznání pokusů o podvodné jednání a předcházení případné ztrátě peněžních prostředků.

3.3.1 Peníze

Dle Evropské centrální banky (2017) jsou peníze nástrojem celosvětově užívaným ke směně. Ministerstvo financí České republiky (2015) dělí peníze na hotovostní a bezhotovostní. Do hotovostní kategorie řadí bankovky v hodnotě 100, 200, 500, 1000, 2000 a 5000 Kč a mince s hodnotou 1, 2, 5, 10, 20, 50 Kč. Všechny tyto hotovostní aktiva vydává Česká národní banka a jejich oběh je ošetřen zákonem. Bezhotovostní peníze jsou zejména ve formě záznamů na účtech u bankovních institucí.

Dle Revendy (2015) jsou peníze vydány do oběhu Centrální národní bankou. Množství těchto emitovaných peněz určuje sama Centrální národní banka, která sama stanovuje základní pravidla pro oběh těchto peněz, která se opírají o zákon. Bankovky vznikají tiskem ve státní tiskárně cenin v Praze, mince jsou zpracovávány v České mincovně v Jablonci.

3.3.2 Česká národní banka

Česká národní banka je nezávislá instituce, která vykonává dohled nad finančním trhem. Dle Ústavy České republiky (2013) 1/1993 Sb. Je Česká národní

banka ústřední bankou našeho státu. Dle České národní banky (2018) je jejím hlavním cílem udržování cenové stability a do činností, které banka k dosažení tohoto cíle podniká, lze zasahovat jen na základě zákona. Snahou udržovat cenovou stabilitu na území státu je jedním z příspěvků banky k udržování dlouhodobě udržitelného hospodářského růstu. Centrální banka České republiky vyvíjí svoji činnost na základě zákona č. 6/1993 Sb, určuje měnovou politu, dohlíží na platební styk či vydává mince a bankovky. Instituce vykonává konstantní dohled nad kapitálovým trhem, družstevními záložnami, směnárnami či bankovním sektorem.

Nejvyšší orgánem řídící Českou národní banku je bankovní rada, která určuje měnovou politiku státu a následné nástroje pro její naplňování a kontrolu. Rada rozhoduje o měnových opatřeních a dohlíží nad finančním trhem České republiky. Momentální bankovní rada České národní banky má tyto funkce s jejich zastánci:

- Guvernér – aleš Michl
- Viceguvernéra – Eva Zamrazilová
- Viceguvernér – Jan Frait
- Členové a členky bankovní rady: Karina Kubelková, Tomáš Holub, Jan Kubíček a Jan Procházka

3.4 Finanční plánování

Pro dostatečnou finanční gramotnost je nutné všechny zmíněné vědomosti a vlastnosti využít v oblasti finančního plánování. Dle Novotného & Syrového (2003) je cílem finančního plánování vytvořit rovnováhu mezi současnými a očekávanými zdroji a plánovanými finančními cíli. Finanční plánování má za cíl najít cestu k určeným cílům vzhledem k možnostem aktuálního finančního trhu. Nástrojem finančního plánování jsou dle autorů analýza, plán, realizace a revize.

3.4.1 Analýza finančního chování

Dle Novotného & Syrového (2003) má analýza finančního plánování 4 základní části, tj. definice cílů a priorit, kalkulace zdrojů, audit stávajícího řešení a analýza rizik a postojů. Při definici cílů je základním úkolem stanovit si náš cíl. Dle academy.binance.com (2023) je jednou z hlavních metod, jak si stanovit svůj finanční cíl, metoda SMART. Jednotlivý význam této metody je, že cíl musí být S – konkrétní, M – měřitelný, a – dosažitelný, R – realistický, T – časově sledovatelný.

Tato metoda se ještě může doplnit o E – vyhodnocený a R – odměněný na metodu SMARTER.

V této metodě jsou tedy principy, které se soustředí na správné nastavení cíle. Cíl by dle instrukcí měl být konkrétní, například zvýšení počtu zákazníků při provozování vlastního kadeřnictví. Dále by měl být měřitelný, ve výše zmiňovaném případě to může být například nárůst o 500 zákazníků. Cíl by měl být dosažitelný, měl by vycházet ze současného stavu a ze svých možností.

Dle Veselé (2007) se na to pojí i reálnost cíle, cíl by měl být reálný z hlediska dosažitelnosti a momentální situace. Důležitým aspektem je také časová sledovatelnost, určit si, v jakém časovém horizontu chceme našeho cíle dosáhnout. Po uplynutí časového rozmezí pro dosažení cíle musí být cíl také vyhodnotitelný, musíme být schopni odpovědět na otázku, zda jsme cíle dosáhli či ne. Odměna za dosažení cíle je také důležitou částí cíle, která funguje jako motivace pro plnění nových cílů.

3.4.2 Plán

Dle Novotného & Syrového (2003) se tvorba plánu dělí na tři části. První částí je stabilizaci momentální životní úrovně. Cílem této úrovně je zejména vytvořit dlouhodobou stabilitu a stálost, jak z hlediska finančního, tak z hlediska osobního. Stabilita je dle autorů základním stavebním kamenem pro tvorbu finančního plánu. Druhým krokem je kumulace finančních prostředků, které následně pro dosažení svého cíle využijeme. V tomto kroku již využíváme všechny nástroje cenové, rozpočtové i peněžní gramotnosti a díky nim jsme schopni využít správné nástroje pro hromadění finančních prostředků. Pro správnou volbu takového nástroje je nutné být se vědom například momentální inflační hodnoty, ale i dalších úskalí a rizik, se kterými se mohou jednotlivci potýkat. Esencí je také znát základní možnosti nástrojů na kumulaci kapitálu jako je například spořící či běžný účet. Třetím krokem je možnost využití cizích zdrojů. Tato možnost nám dává příležitost dosáhnout svého cíle rychleji než při využití pouze vlastních zdrojů. Takové produkty se dají využít vzhledem k cílům jednotlivce ale například i momentální situace finančního trhu.

3.4.3 Realizace a revize

Třetím krokem finančního plánování je realizace. K tomuto kroku dochází po správném provedení analýzy a následné přípravě finančního plánu. Tato část je dlouhodobá a je v ní zapotřebí držet se svého finančního plánu i za cenu rizik.

Dle Novotného & Syrového (2003) je Posledním krokem finančního plánování revize. Revize probíhá již v době realizace a prolíná ji. V tomto kroku jednotlivec kontroluje, zda nevznikají zbytečné komplikace či zda si během realizace nezměnily naše cíle či jejich priority. V takovém případě se může stát, že se dostáváme zpět k analýze a celý proces probíhá opakovaně. Při revizi je důležité včas odhalit všechny nesrovnalosti a neodkladně podniknout nutné kroky k jejich vyřešení. K revizi by tedy mělo docházet kontinuálně již od začátku fáze realizaci, aby tyto případné problémy byly včas odhaleny.

3.5 Finanční produkty

V procesu finančního plánování může spotřebitel využít finanční produkty. Finanční produkty jsou nedílnou součástí finančního chování občanů a velice úzce souvisí s jejich finančním rozhodováním. Jejich nabídka se s postupem času markantně rozrůstá a jejich využívanost také. Základem využití těchto produktů je rozhodnutí, co je naším cílem. Po stanovení tohoto cíle následně můžeme určit, jaké finanční produkty jsou pro nás vhodné. Mezi ty nejhojněji využívané na českém finančním trhu řadíme například depozitní produkty, jako jsou běžný účet, různé druhy spořících účtů, jako stavební spoření, penzijní spoření, dále úvěrové služby, jako jsou například spotřebitelský úvěr, hypoteční úvěr či další. Dalším využívaným produktem mohou být investice.

3.5.1 Běžný účet

Dle Grzesiuka a spol (2019) je finanční účet základním stavebním kamenem finančního chování lidí. Dle autorů je běžný účet nejhojněji využívaným finančním produktem, který používá valná většina finančně gramotných jedinců. Poskytovatelem bankovního účtu jsou v České republice bankovní instituce, které dostávají licence od České národní banky. Mohli bychom mezi ně zařadit například Komerčního banku, Reiffeisen bank, Československou obchodní banku a další. Bankovní účet je finanční nástroj sloužící ke správě vlastních finančních prostředků skrz přicházející a

odcházející platby. Nejběžnějším typem příchozích plateb je mzda, můžou jím být ale i různé jednorázové výdělky a další. Naopak na bankovním účte může spotřebitel nastavit i pravidelné odchozí platby, které můžou zahrnovat poplatky za elektřinu, plyn, nájemné či platbu za telefonní služby. Díky tomu spotřebitel nezapomene tuto náležitost zaplatit a vyhne se tak případným sankcím. Ke vlastnictví bankovního účtu majiteli postupem času nabízí poskytovatel další finanční produkty, jako například stavební spoření či spotřebitelský úvěr. Pravidelné připsané platby na bankovní účet slouží pro poskytovatele jako záruku stálého příjmu, a proto má v takovém případě spotřebitel šanci využívat další finanční produkt.

3.5.2 Stavební spoření

Dle Lukáše (2014) je stavební spoření jedním z nejvíce využívaných finančních produktů na území České republiky. Stavební spoření je dlouhodobě státem podporováno, v roce 2024 je výše státní podpory ve výši 5 % z ročně uspořené částky, která může dosahovat maximální výše 20 000 Kč. U tohoto typu produktu se postupně kumulují finanční prostředky, které jsou odesílány například z běžného účtu majitele stavebního spoření, s cílem shromáždit dostatečnou částku pro následné využití na stavební či rekonstrukční záměry nemovitosti. Stavební spoření může být založeno rodiči dětí, pro které finanční prostředky postupně spoří. V tomto případě bývá smlouva o spoření uzavřena většinou v rámci předem smluvené doby a pokud by si chtěl majitel účtu vybrat finanční prostředky dříve, bude sankcializován. Stavební spoření využívají ale i jiné skupiny obyvatel a může být užitečným finančním produktem při dlouhodobém kumulování finančních prostředků. Tento typ finančního produktu je úzce spojen i s úvěrem, kdy postupná kumulace finančních prostředků na účtu stavebního spoření je následně považovaná za dostatečnou záruku a majiteli stavebního spoření je tedy poskytnut úvěr s dalšími finančními prostředky. Dle autora je tato varianta následného úvěru v České republice velice často využívaná.

3.5.3 Spotřebitelský úvěr

Dle Dohnala (2011) je spotřebitelský úvěr finančním produktem, díky kterému spotřebiteli věřitel poskytne finanční prostředky. Věřitelem jsou v České republice především banky a bankovní instituce. Úvěr dále dělí na účelový a neúčelový. V případě účelového úvěru je předem věřiteli poskytnuta informace o tom, na čem bude

spotřebitelský úvěr použit. Následně může být po spotřebiteli vyžadováno doložení následného použití poskytnutých finančních prostředků. V případě bezúčelového úvěr toto potvrzení není vyžadováno a spotřebitel finanční částku může užít dle svých potřeb. Spotřebitelský úvěr je splácen po pravidelných měsíčních splátkách, které jsou rozpočítány na předem stanovené období. Součástí pravidelné splátky je anuita a úroková část. Úrok je stanoven, mimo jiné, i na základě faktu, či je spotřebitelský úvěr bezúčelový či účelový. Dle autora není vždy u spotřebitelských úvěrů vyžadováno ručení. Ručení je požadováno až v moment, kdy je finanční částka vyšší než většinou 500 000 kč. Jako ručení může sloužit nemovitá věc, movitá, případně může ručit za spotřebitele ručitel, který v moment, kdy spotřebitel nedokáže uspokojit svého věřitele, přebírá tuto zodpovědnost na sebe.

3.5.4 Hypoteční úvěr

Dle Sobatinova & Syručka (2018) je hypoteční úvěr jednou z hlavních způsobů financování nákupu, rekonstrukce či stavby vlastní nemovitosti. Nákup či stavba nemovitosti za použití hypotečního bývá většinou ze dvou účelů, pro vlastní následné užívání nemovitosti či pro její pronajímání. Základním charakteristickým znakem hypotečního úvěru bývá zástavní právo k nemovitosti, které zde zastává pozici ručení za to, že spotřebitel bude řádně splácet a pokud tomu tak nebude, věřiteli zastaví nemovitost, kterou hypoteční úvěr financoval. Ručení za hypoteční úvěr nemusí ale proběhnout pouze z hlediska nemovitosti, kterou hypotečním úvěrem spotřebitel financuje, spotřebitel může ručit i nemovitostí jinou. Takovou nemovitostí může být například jiná nemovitost ve vlastnictví spotřebiteli případně nemovitost ručitele. Hypoteční úvěr se dělí na dva druhy, účelový a bezúčelový, stejně tak jako při spotřebitelském úvěru. V případě účelového hypotečního úvěru musí spotřebitel dokládat k určité části využitých finančních prostředků způsob, jakým tyto finanční prostředky utrácí a fakt, že jsou využívány v rámci financování předem sděleného účelu. U bezúčelového hypotečního úvěru nemusí spotřebitel dokládat důvod úvěru ani způsob užití finančních prostředků z toho finančního produktu. Splátky hypotečního úvěru jsou předem smluveny na určitou dobu splácení s pravidelnou anuitou a úrokem. U hypotečních úvěrů hraje ale také roli stanovená doba fixace. Doba fixace je období, po které zůstane úroková sazba konstantní a neměnná. Po uplynutí této doby se úroková sazba mění dle stanovených sazeb Českou národní

bankou. V případě rozhodování se o využití úvěrových služeb je tedy důležité promyslet si, na jak dlouhou dobu je pro spotřebitele výhodné fixovat si tuto úrokovou sazbu. Pokud spotřebitel očekává navýšení této sazby a sjednává si úvěr v momentě sazeb nízkých, je lepší fixovat si tento úrok déle.

3.6 Růst úrovně vzdělanosti v České republice

Dle Českého statistického úřadu (2011) je v oblasti vzdělávání obyvatel ČR od roku 1950 rostoucí trend. Výsledkem po sčítání lidu v roce 1950 byl fakt, že více než 80 % obyvatel ve věku vyšším než 15 let dosahovalo nejvyšší úrovně vzdělání pouze základního. Pouze každý desátý respondent uvedl nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské bez maturitní zkoušky, střední vzdělání s úspěšně složenou maturitní zkouškou poté mělo pouze 5 % tázaných. Pouze 1 % respondentů bylo vysokoškolsky vzdělaných. Ve všech těchto oblastech převyšovali úroveň vzdělání muži nad ženami. Takto nízká úroveň vzdělání byla zapříčiněna zejména společensko-ekonomickou situací převládající v předchozích letech, kdy z ekonomického hlediska bylo pro běžnou rodinu prakticky nemožné financování vyššího vzdělání dětí, naopak bylo po mládeži požadováno završit základní vzdělání a následně nastoupit do pravidelného zaměstnání. Dalšími faktory, které obyvatelům České republiky znepřístupňovaly dosahovat vyššího vzdělání, bylo dle autorů nacistické uzavření vysokých škol a značné omezení fungování středních škol například z důvodu využití těchto prostor pro nacistické účely.

Ani v poválečné době se tato situace příliš nezlepšila, hlavním cílem tehdejšího systému bylo zejména obnova úrovně hospodářství České republiky na úkol právě i školství.

Po revitalizaci hospodářství začal stát s postupnou reformou vzdělávání a školství. I díky tomu začal v 60. letech minulého století postupně klesat poměr obyvatel pouze se základním vzdělání, naopak začal narůstat podíl s dosaženým vzděláním vyšším. Tento trend se udržel prakticky nezměněný, a i v dnešní době má stále rostoucí tendenci. V roce 1950 bylo díky sčítání lidu evidováno cca 6 757 800 lidí na území České republiky, z toho mělo přibližně 5 606 000 pouze základní vzdělání včetně nedokončeného tj. 83 % . Pouze 660 900 lidí dosáhlo středního vzdělání včetně vyučení a 69 900 vysokoškolského. V roce 1980 již z 7 789 900 lidí

mělo pouze 3 511 700 vzdělání základní tj. 45 %, v roce 2011 již pouze 17,5 %. Naopak podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí dlouhodobě přibývá, v roce 1950 byl tento podíl pouze 1%, v roce 1980 5% a v roce 2011 12,5%. Do roku 1991 ale stále převládala část populace, která měla dosažené pouze základní vzdělání včetně neukončeného. V tomto roce tento podíl přerostla skupina s dosaženým středoškolským vzdělání bez maturitní zkoušky s 35 %.

Z územního hlediska si dlouhodobě vedlo nejlépe hlavní město Praha, kde v roce 2011 téměř 60 % populace starší 15 let mělo dosaženo alespoň středního vzdělání zakončené maturitní zkouškou. Průměrem všech krajů České republiky bylo přibližně 44 %. Markantní zastoupení měl v Praze podíl vysokoškolsky vzdělaných občanů, který se v roce 2011 vyšplhal na 23,6 %. Tato hodnota je více než dvakrát vyšší, než byla v jakémkoliv jiném českém kraji.

Dle údajů ze sčítání lidu v roce 2021 je tento trend stále rostoucí. K tomuto roku dosahoval podíl vysokoškolsky vzdělaných občanů hodnotě 17,6 %. Tento údaj byl doposud nejvyšším údajem v historii České republiky. Dlouhodobě ale roste i podíl občanů s dosaženým středoškolským vzděláním završeným maturitní zkoušku. Stejný trend zaznamenává i podíl občanů s vyšším odborným vzdělání či konzervatoří. Roste, ale také počet občanů bez vzdělání, který je přibližně na úrovni 0,6 %. Z hlediska krajů byl nejvyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v Praze s podílem 35,5 %. Druhým krajem s nejvyšším zastoupením byl kraj Jihomoravský s 21,8 %, dále pak Středočeský s 17,9 %. Naopak nejhůře dopadl kraj Karlovarský s 10,5 %, dále pak Ústecký s 11,3 %. Z hlediska středoškolského vzdělání zakončené maturitní zkouškou byly v roce 2021 v těsném závěsu kraje Praha, kraj Středočeský a kraj Královehradecký. Všechny tři tyto celky dosahovaly podílu přibližně 34 % z celkově populace České republiky. Nejhůře na tom byl opětovně kraj Karlovarský následovaný krajem Ústeckým.

3.6.1 Počet žáků a studentů do roku 2023

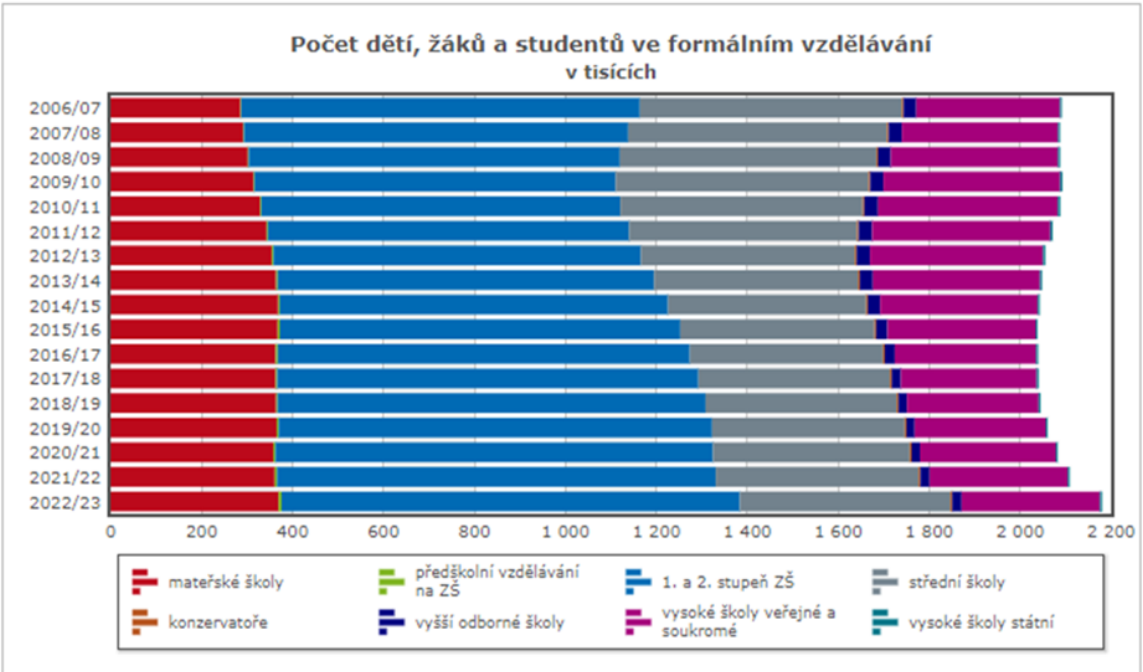

Zdroj dat: Veřejná databáze ČSÚ

Graf 3 Počet dětí, žáků a studentů ve formálním vzdělávání v tisících, zdroj: veřejná databáze ČSÚ

Důležitým aspektem finanční gramotnosti je celková vzdělanost obyvatel. Od té se následně odvíjí i úroveň finanční gramotnosti. Na obrázku č. vidíme postupný vývoj počtu dětí, žáku a studentů ve formálním vzdělávání na území České republiky. Dle ČSÚ (2023) od let 2009/2010 až do roku 2023 konstantně roste počet žáků prvního a druhého stupně základních škol i přes nepravidelné nárůsty či úpadky celkového počtu studentů v jednotlivých letech. Postupný nárůst od let 2006/2007 zaznamenal i počet dětí umístěných v základních školách. Tento nárůst postupoval až do let 2013/2014, kde začal stagnovat a tomu bylo i nadále až do let 2022/2023. Postupný pokles a následný nárůst zaznamenal počet žáků střední škol. Od roku 2006/2007 do roku 2018/2019 měl tento počet klesající tendenci, která mohla být způsobena i postupným úbytkem celkového počtů žáků, studentů a dětí. Od let 2019/2023 opět ale počet žáků středních škol postupně narůstá. Vysoké školy v letech 2006/2007 studovalo přibližně 316 200 studentů. Počet studentů vysokých škol byl nižší až v letech 2016/2017 a to i díky nižšímu celkovému součtu studentů a žáků. Od tohoto roku má počet studentů vysokých škol opět rostoucí tendenci, v letech 2022/2023 byl podíl vysokoškolských studentů na úrovni 14 %. V porovnání v letech 2006/2007 byl tento podíl na úrovni 15 %, nejvyšší poměr byl v letech 2010/2011 a to na úrovni 19 %.

3.7 Finanční vzdělávání v České republice

Finanční gramotnost je povinnou součástí vzdělávání na středních školách v České republice od roku 2007 a na základních školách od roku 2013. I přes tuto povinnost na základních školách není zcela přímým způsobem finanční gramotnost vyučována. Hlavní organizací, která zaštituje vzdělávání žáků ve finanční oblasti, respektive stanovuje jednotný vzdělávací rámec, je Národní pedagogický institut. Dle Pedagogického institutu (2022) tato organizace pravidelně vydává nové publikace, které mají za cíl edukovat žáky základních a středních škol ve finanční oblasti. Publikace jsou zejména založeny na vysvětlení základních finančních principů a následnou demonstrace teorii na reálných a praktických případech. Pedagogický ústav je jednou z hlavních institucí, která se dlouhodobě snaží vzdělávat občany v raném věku a dlouhodobě tuto schopnost finanční gramotnosti zlepšuje. Organizace se nezaměřuje ale jen na nedospělé jedince, dlouhodobě se snaží vzdělávat i věkově starší obyvatele, kde využívá zejména praktických případů spojených se situacemi v běžném životě, například nákup osobního automobilu či splácení hypotečního úvěru.

3.7.1 Výuka finanční gramotnosti na základních školách

Výuka finanční gramotnosti na základních školách je dlouhodobě státem podporovaná a díky tomu vzniklo i velké množství projektů, které se na tuto problematiku soustředí. Dle investujeme.cz (2017) je hlavní podporou státu rozdělování dotací či jiných finančních podpor. Dotace jsou čerpány zejména z evropských fondů. Cílem těchto finančních podpor není pouze samotné vzdělávání žáků v oblasti finanční gramotnosti, ale zejména učitelů, kteří poté tyto nabyté vědomosti mohou žákům předávat kontinuálně po dobu celého roku. Tento způsob se postupem času ukázal jako více efektivní, proto se projekty na vzdělávání učitelů ve finanční oblasti.

Jednou z nejvíce aktivních skupin na území České republiky je společnost yourchance o.p.s, která se svými aktivitami zaměřuje na vzdělávání na základních i středních školách. Dle yourchance.cz (2018) má tato organizace akreditaci ministerstva školství České republiky a spolupracuje s více než 200 středními a základními školami na území České republiky. Yourchance o.p.s spustila i interaktivní hru pro základní a střední školy se jménem Rozpočti si to! Tato interaktivní hra se soustředí na předání vědomostí interaktivní formou a zároveň testování úrovně

znalostí žáků. Celá tato hra se koncipuje do 3 kol, ve kterých je tým povinnen plnit jednotlivé úkoly z rodinné oblasti. Úkoly, které musí hráči splnit, se dělí do tří typů – základní, kreativní a bonusové. Za splnění každého úkolu tým obdrží „chechtáky". Tato virtuální odměna je následně stěžejním faktorem pro postoupení týmů do celostátního finále, kde se týmy v realitě utkají a porovnají svoje schopnosti ve finanční oblasti.

Dalším projektem je interaktivní hra Moje familie. Tato hra je zprostředkována společností OVB allfinanz. Jejím cílem je dle zakladatelů hry (mojefamilie.cz) zlepšení finanční vzdělanosti na českých základních školách. Hra se snaží budovat povědomí o základních finančních pojmem, a to formou kombinace elektronické a přednášky ze strany zaměstnanců OVB. Principem hry je její hráč v manažera celé rodiny. Celá hra je nastavena na 5 kol, každé kolo symbolizuje časové okno jednoho měsíce. Cílem této hry je za časové období 5 měsíců naspořit z rodinných úspor takové množství finančních prostředků, aby rodina byla schopna kvalitně a spokojeně fungovat a zároveň mohla odjet na rodinnou dovolenou. V jednotlivých kolech hráč rozhoduje nad jednotlivým nákupem potravin či oblečení, postupem času se výše výdajů a příjmů mění.

3.7.2 Výuka finanční gramotnosti na středních školách

Dle zprávy České školní inspekce (2023), která se v letech 2022 a 2023 věnovala výuce finanční gramotnosti zejména na středních školách, je v prvním ročníku středních škol markantní skupina jedinců, kteří dosáhli výborných výsledků v testování úrovně finanční gramotnosti, ale zároveň více než jedna pětina žáků nedosáhla ani nejnižší požadované úrovně tohoto typu vzdělání. Velká část respondentů také uvedla, že se s otázkami, které jim byli pokládány, například vliv cílené reklamy na nákupní rozhodování, v reálném životě nesetkávají. Ze zjištěných výsledků také vyplívá, že úroveň finanční gramotnosti žáků prvních ročníků středních škol je závislá na jejich socioekonomickém statusu. Bylo zjištěno, že čím nižší úroveň socioekonomického statusu respondent má, tím nižší jsou i jeho schopnosti finanční gramotnosti. Tyto socioekonomické problémy jsou spojené i s kraji, ve kterém žáci do škol chodí, a také s typem středoškolského vzdělání. Nejnižších výsledků dosáhli zejména žáci středních odborných škol v nematuritních oborech. Tyto výsledky jsou podpořeny faktem, že hlavními zdroji, ze kterých žáci své finanční znalosti čerpají,

jsou škola, rodina a sociální sítě. V případě žáků s nízkým socioekonomickým indexem může ale být role rodiny v této oblasti nedostačující a zároveň sociální sítě nemůžou být nosným zdrojem dat pro výuku finanční gramotnosti. Doporučení této zprávy je i také větší zaměření na socioekonomicky slabší jedince, kteří se nedostávají ke dostatečným zdrojů relevantních informací v této oblasti.

Plošným zjištěním byla také spojitost bezi úrovní sebedůvěry žáků a jejich výsledků v testech. Zpráva ukazuje, že čím nižší důvěru má žák v sám sebe, že zvládne vyřídit reklamaci zboží, či orientovat se v oblasti výpisu ze svého bankovního účtu, tím nižších dosahoval i výsledků v testovém závěrů. Celá situace finanční gramotnosti žáků středních škol je i markantně ovlivněná faktem, že většina středních škol začne toto téma zařazovat do svých učících plánů až od 3. ročníků a to formou exkurzí, besed, či spolupráce s externisty. O takovém zlepšení uvažují přibližně dvě třetiny zkoumaných subjektů a to zejména zmíněnou aktivnější spoluprací s externími subjekty. Zbývající jedna třetina nezjišťuje finanční gramotnost svých žáků a to zejména z důvodu nedostatečné metodiky ze strany ministerstva školství například správnými testy či pracovními listy. Závěrem této zprávy je doporučení kontinuálnímu vzdělávání žáků středních škol již od prvních ročníků a rozšíření aktivit, které pro to školy podnikají.

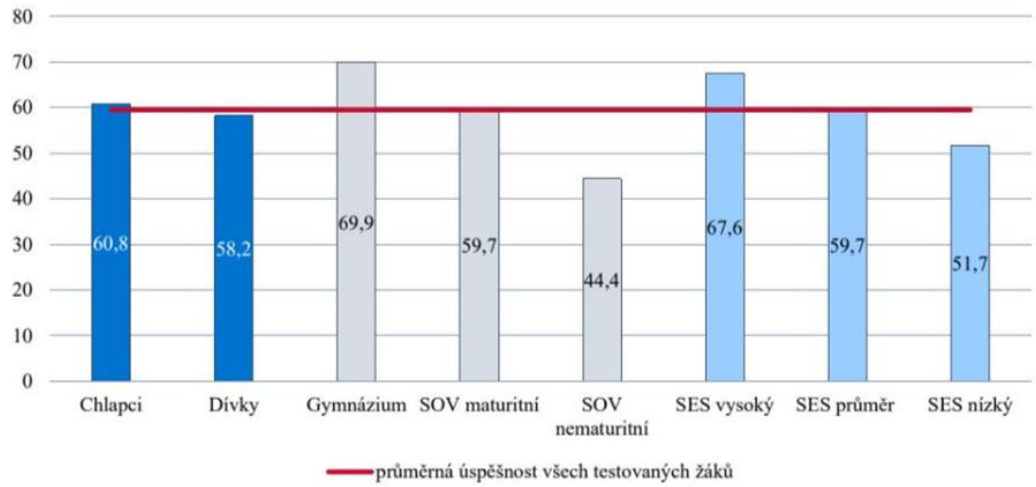

Graf 4 Finanční gramotnost žáků základních a středních škol, zdroj ČSI

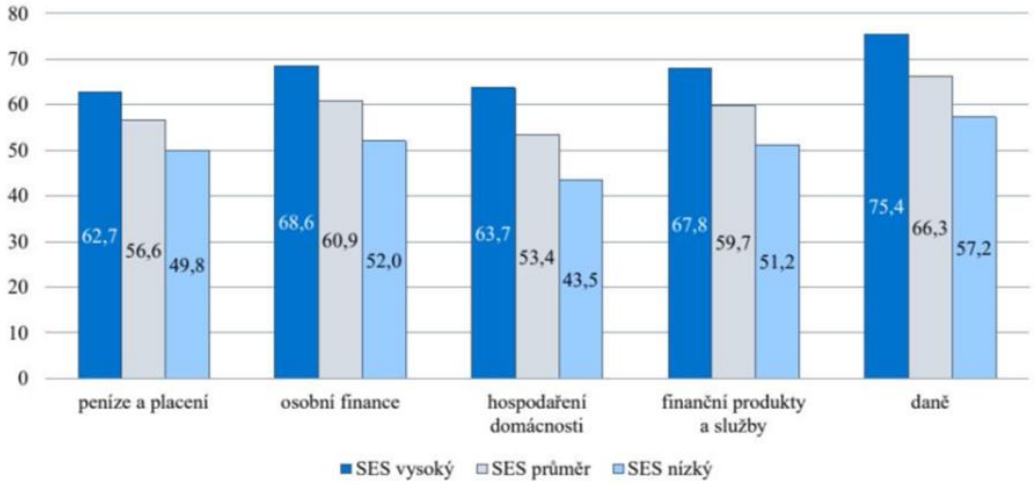

Graf 5 Orientace v oblastech finanční gramotnosti žáků základních a středních škol, zdroj: ČSI

3.7.3 Zásady standardu finanční gramotnosti

Dle Ministerstva financí České republiky (2017) ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy má být finanční gramotnost implikována skrz 4 okruhy:

- Placení a nakupování
- Hospodaření domácnosti
- Přebytek rozpočtu domácnosti
- Schodek rozpočtu domácnosti

Každý tento standard má několik bodů, které by měli žáci základních a středních škol aktivně splňovat.

3.7.4 Schopnosti finanční gramotnosti žáků základních škol

Ministerstvo financí České republiky (2017) ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy popisuje, že žáci prvního stupně základní školy by měli být schopni užívat v reálném životě hotové či bezhotovostní peníze. Žák by měl být schopný adekvátně odhadovat cenu nákupu a zkontrolovat doklad nákupu. Třetím bodem je schopnost srovnat jednotlivé zboží dle ceny. V oblasti hospodaření domácnosti by žák měl být schopný porovnat své vlastní osobní potřeby nákupu zboží se svou finanční schopnosti nákupu, sestavit rozpočet a rozlišit rozpočtové typy schodkový, přebytkový a vyrovnaný. V neposlední řadě je zmíněna schopnost uvést způsoby, jak docílit snížení výdajů a zvýšení příjmů. V oblasti přebytku rozpočtů domácností je jednou z ability finanční gramotnosti dovednost vysvětlit důvody, proč

je spořením nedílnou součástí finanční gramotnost a uvést příklady, jaké jsou možnosti jak své finance dlouhodobě a konzistentně spořit. Student základní školy by v oblasti schodku rozpočtu domácnosti měl mít schopnost objasnit způsoby vzniku dluhů a jak probíhá jejích splácení, vysvětlit vznik a rizika půjček a jaké mohou mít půjčky výhody či negativní dopady na momentální či budoucí situaci člověk a také uvést způsoby, kterými si zájemce je schopný si finanční prostředky půjčit.

Studenti druhého stupně základní školy musí být schopni vysvětlit, jak se stanovuje cena produktu či služby a jakou na to má vliv konkurence, nabídka či poptávka. Student by měl být schopný vysvětlit, jak probíhá reklamace zboží či služby, dále jak inflace ovlivňuje hodnoty peněz. Žák by měl být také schopen rozpoznat podvodné obchodní jednání.

Dle autorů by v oblasti bezhotovostního placení měl žák druhého stupně být schopen popsat výhody a úskalí bezhotovostních plateb, rozdíly a případné využití kreditních a debetních karet a možnost sledování a následné kontroly pohybu finančních prostředků na bankovním účtu.

V oblasti hospodaření domácnosti by studenti druhého stupně základní školy měli ovládat nástroje rozpočtu, ve kterém by měli být schopni sestavit rozpočet, rozdělit hrubý a čistý příjem, zvážit důvody výdajů či odlišit jednorázové, pravidelné a nepravidelné příjmy. Žák by měl být schopný porovnat majetkové vztahy a závazky jednotlivých domácností. Důležitá je také základní orientace ve finančních službách, která zahrnuje schopnost charakteristiky finanční produktu a popis jejich následného využití, charakteristika úroků a poplatků či provádění výpočtů úročení a popsání celého principu úročení. V oblasti plánování je schopnost stanovit krátkodobé či dlouhodobé finanční cíle a stanovit rizika, která dosažení těchto cílů můžou negativně ovlivnit. Žák by měl dále bát schopen odlišit investice, úspory a jejich následné užívání, efektivní řešení neočekávaného přebytku rozpočtu domácnosti či osobního či definovat, odlišit a uvést příklady efektivního a neefektivního využití finančních prostředků ze spoření. Dalšími schopnosti, který by měl žák oplývat, je návrh způsobu řešení schodkového rozpočtu domácnosti, orientace v oblasti půjček, kde by měl být schopen porovnat nabídky a jednotlivé typy úvěrů, uvede příklady a vhodnost pro jednotlivé potřeby spotřebitele či popsat postup získání celého úvěru. Student by měl

být schopen vysvětlit i negativní stránky úvěrů, postup při vymáhání dluhů či vysvětlení možnosti tzv. „předlužení“.

3.7.5 Schopnosti finanční gramotnosti žáků středních škol

Ministerstvo financí České republiky (2017) ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, již výše zmíněné, popisuje i vyžadované schopnosti v oblasti finanční gramotnosti u žáků středních škol.

Tyto schopnosti jsou, stejně jako u žáků základních škol, rozdělené do 4 kategorií, tj.:

- Placení a nakupování
- Hospodaření domácnosti
- Přebytek rozpočtu domácnosti
- Schodek rozpočtu domácnosti

V oblasti placení a nakupování jsou po žácích vyžadovány dovednosti v oblasti nakupování, placení a znalosti v odvětví inflace. Žák by měl být schopen zkontrolovat a doložit ukázky smlouvy či jiného vzorového dokladu, kriticky posoudit dle vlastnoručně vyhledaných zdrojů nabídku a poptávku zboží a služeb či vysvětlit přímý vliv inflace na výši úvěrů, vkladů či příjmů. Dle autorů by nedílnou součástí vědomostí v oblasti nakupování a placení měla být schopnost výběru nejvhodnější možnosti při směny vlastní měny s měnou cizí a výpočet potřebné částky vlastní směny k této směně. V oblasti hospodaření domácnosti je hlavním bodem prohloubit si úroveň osvojení práce s rozpočtem a schopnost dlouhodobě plánovat příjmy a výdaje domácnosti s ohledem na budoucí neočekávané riziko a tvorbu finanční rezervy. Z pohledu přebytku rozpočtu domácnosti je po žácích požadována orientace v oblasti spoření, investic a pojištění. Žák by měl být schopný vybrat nejvhodnější druh spoření v různých životních situacích a své rozhodnutí odůvodnit. Měl by být také schopný porovnat různé typy investic, a to včetně majetkové investování. V rámci pojištění je očekáváno uvedení příkladů nejvhodnějších druhů pojištění v různých životních situací a charakteristiku povinných pojištění na území České republiky. Z hlediska schodku rozpočtu domácnosti ministerstvo vyžaduje orientaci v problematiku úvěrů a úroků a rizik či důsledků jejich nesplácení

4 Vlastní práce

Následující část se zabývá vyhodnocením dotazníkového šetření a regresní analýzou, která pracuje s nasbíranými daty.

4.1 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření proběhlo online formou a zúčastnilo se ho 271 respondentů. Respondenti nejdřív byli tázáni na údaje z hlediska pohlaví, nejvyššího vzdělání či v jakém kraji žijí. Následovaly otázky, které měly za úkol zkoumat jejich finanční návyky. Dotazy se týkaly například užívání úvěrových služeb, zda si respondenti tvoří pravidelný měsíční rozpočet či zdali spoří. Následovaly otázky, které měly za cíl zkoumat znalosti v oblasti finanční gramotnosti respondentů. V této sekci respondenti odpovídali například na otázky na HDP či průměrnou míru inflace v roce 2023.

Získané údaje z dotazníku měly následně sloužit k potvrzení či vyvrácení pracovník hypotéz, které zněly takto:

H01: Úroveň znalostí v oblasti finanční gramotnosti roste s vyšším dosaženým vzděláním respondentů ve věkovém rozmezí 18–30 let.

H02: Existuje závislost mezi způsobem zajišťování se na stáří a výší věku.

H03: S rostoucím stupněm nejvyššího dosaženého vzdělání obyvatel České republiky mezi 18 a 30 rokem věku roste kvalita jejich finančních návyků.

4.1.1 Základní údaje o respondentech

Otázka 1: Jaké je vaše pohlaví

Muž	Žena
148	123

')Tabulka 3 Rozdělení respondentů dle pohlaví, vlastní zpracování

Nejprve byl daný vzorek (271 respondentů) dotázán na pohlaví. Z tabulky výše lze vidět, že v dotazníku figuruje 148 mužů a 123 žen.

Otázka 2: Kde žijete?

Kraje	Pohlaví		Celkem
	Žena	Muž	
Hlavní město Praha	56	4	60
Středočeský kraj	20	57	77
Jihočeský kraj	4	2	6
Plzeňský kraj	4	28	32
Karlovarský kraj	3	9	12
Ústecký kraj	3	4	7
Liberecký kraj	7	4	11
Královehradecký kraj	5	6	11
Pardubický kraj	8	2	10
Kraj Vysočina	4	0	4
Jihomoravský kraj	1	20	21
Zlínský kraj	0	3	3
Olomoucký kraj	7	3	10
Moravskoslezský kraj	1	6	7
Celkem	123	148	271

Tabulka 4 Rozdělení respondentů dle místa bydliště, vlastní zpracování

Dále byli respondenti rozděleni dle svého trvalého bydliště, přičemž byly k dispozici na výběr kraje České republiky. Nejvíce respondentů má trvalé bydliště v Hlavním městě Praha (54 žen a 4 muži), dále byl největší podíl respondentů ze Středočeského kraje (20 žen a 57 mužů), třetí nejvyšší počet respondentů pochází z Plzeňského kraje (4 ženy a 28 mužů).

Naopak nejmenší počet respondentů byl ze Zlínského kraje (3 muži), z kraje Vysočina (4 ženy) a z Jihočeského kraje (4 ženy a 2 muži).

Grafické rozložení dle místa bydliště je možné vidět i na následujícím grafu:

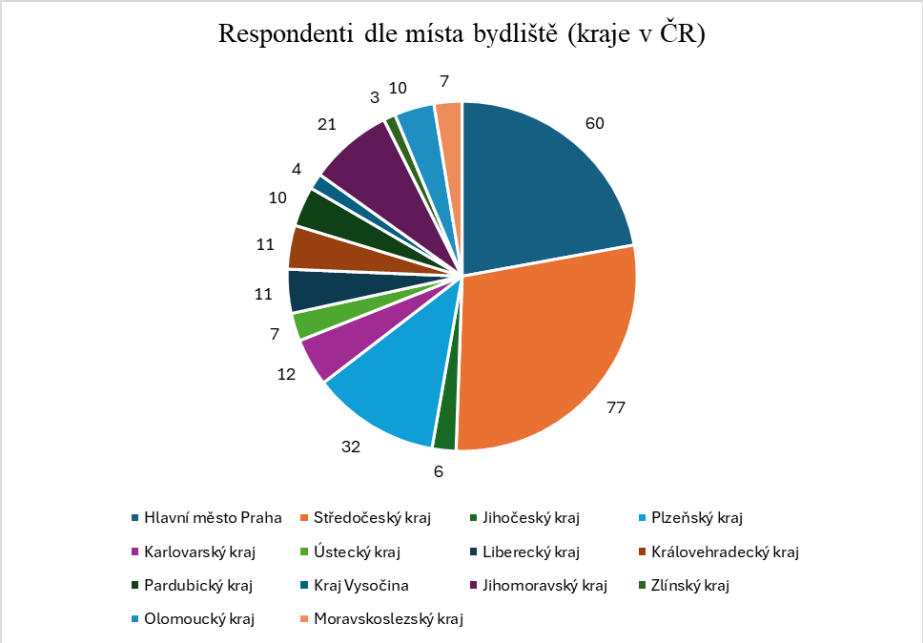

Graf 6 Respondenti dle místa bydliště, vlastní zpracování

Otázka 3: Kolik je vám let?

Pohlaví	**Věk**						
	Méně než 18 let	18 - 20 let	21 - 23 let	24 - 25 let	26 - 28 let	29 - 30 let	Více než 30 let
Žena	17	11	29	30	6	9	21
Muž	4	40	48	25	17	6	8
Celkem	21	51	77	55	23	15	29

Tabulka 5 Rozdělení respondentů dle věku, vlastní zpracování

Věk respondentů byl rozdělen do sedmi intervalů, nejvíce respondentů se nachází v intervalu 21 až 23 let, dále 24 až 25. Nejméně respondentů bylo ve věkové kategorii 29 až 30 let. V tabulce výše je možné vidět i rozložení dle pohlaví.

Otázka 4: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Pohlaví	**Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání dle pohlaví**						
	Základní škola	Střední škola zakončena výučním listem	Střední škola zakončena maturitní zkouškou	Vyšší odborná škola	Bakalářské	Magisterské	Jiné
Muž	8	4	72	10	13	31	10
Žena	15	24	25	1	52	4	2
Celkem	23	28	97	11	65	35	12

Tabulka 6 Rozdělení respondentů dle nejvyššího stupně vzdělání, vlastní zpracování

Následující otázka se týkala nejvyššího dosaženého vzdělání dotazovaných, tyto údaje budou využity následně v dotazníku při regresní analýze, kde se bude

zkoumat závislost mezi stupněm vzdělání a dosaženým skóre ve znalostní části dotazníku.

Nejvíce respondentů odpovědělo, že jejich nejvyšší dosažené vzdělání je střední škola zakončena maturitní zkouškou (97 respondentů, z toho 72 mužů a 25 žen). Dále zde bylo zastoupeno vysokoškolské vzdělání, které bylo rozdělené na bakalářské (13 mužů a 52 žen) a magisterské (31 mužů a 4 ženy). V nabídce odpovědí byla i kolonka „jiné“, což zvolilo celkem 12 respondentů.

Grafické znázornění této statistiky je možné vidět na grafu č. 7.

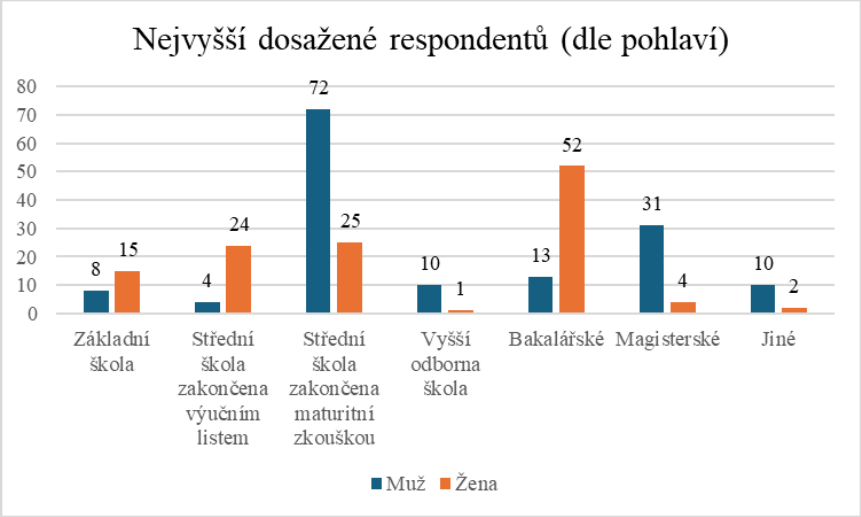

Graf 7 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (dle pohlaví), vlastní zpracování

4.1.2 Finanční návyky respondentů

Následující sekce dotazníku se zajímala o finanční návyky dotazovaných. Především se zkoumala jejich disciplinovanost ohledně tvorby rozpočtu (na měsíční bázi), jejich tvorba rezerv (z pravidelného měsíčního příjmu, kde nebylo dále specifikované o jaký příjem se jedná, zda ze závislé činnosti, podnikání či jiné). Dále se zkoumalo jejich nahlížení na řešení problémových situací, zajištění na stáří, jestli využili nějakých úvěrových služeb dostupných na trhu a odkud čerpají své znalosti. Odpovědi byly na část otázek ano/ne a jiné byly dotazovány více dopodrobna (multiple choice otázky).

Otázka 5: Tvoříte si pravidelně měsíční rozpočet?

V tabulce č. 5 lze vidět odpovědi na otázku ohledně tvoření rozpočtu, přičemž bylo důležité, že se jedná o pravidelnou měsíční aktivitu. Většina respondentů (220 odpovědí) deklaruje, že si pravidelný měsíční rozpočet netvoří. Rozpočet se tvoří pomocí příjmů a výdajů, je možné, že respondenti si vytváří pouze výdajovou část,

například pravidelné platby atd., ale nevidí to jako plnohodnotný rozpočet, proto je většinová opověď záporná.

Tvoření rozpočtu dle stupně vzdělání							
Odpověď	Základní škola	Střední škola zakončena výučním listem	Střední škola zakončena maturitní zkouškou	Vyšší odborná škola	Bakalářské	Magisterské	Jiné
Ano	7	6	23	1	2	5	7
Ne	16	22	74	10	63	30	5
Celkem	23	28	97	11	65	35	12

Tabulka 7 Tvoření rozpočtu dle stupně vzdělání, vlastní zpracování

Grafické znázornění odpovědí je možné vidět na následujícím grafu:

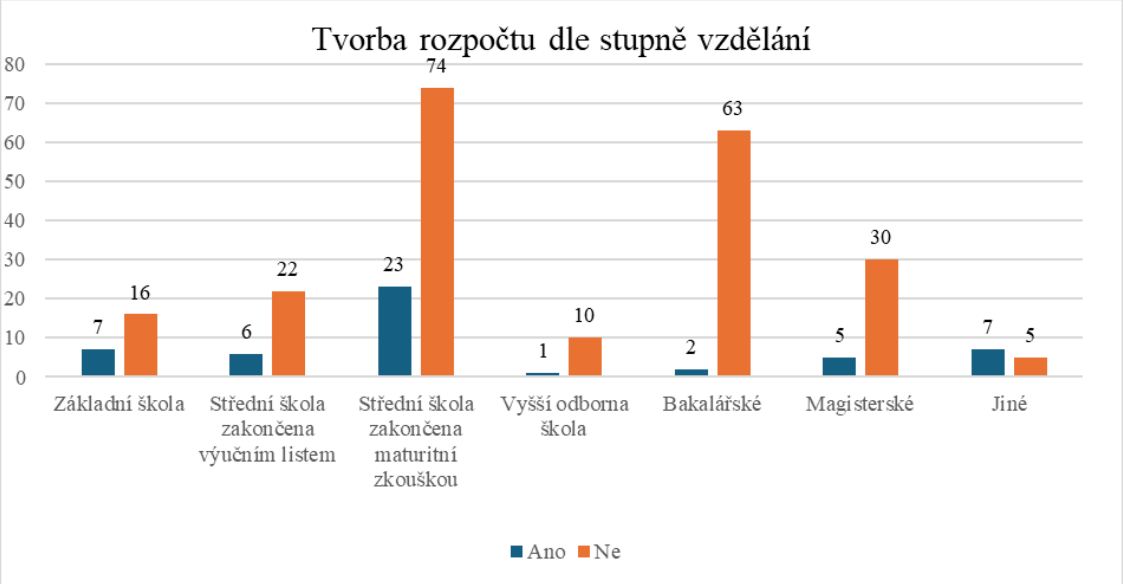

Graf 8 Tvorba rozpočtu dle stupně vzdělání, vlastní zpracování

Jelikož nejvíce respondentů patří do kategorie vzdělání „střední škola zakončena maturitní zkouškou“, tak i graficky je zde zaznamenán větší počet oproti ostatním kategoriím. Jsou zde oba extrémy (nejvíce odpovědí ano i ne).

Otázka 6: Tvoříte si pravidelně z měsíčního příjmu rezervy?

Ohledně rezerv bylo opět důležité zdůraznění, z čeho se rezervy tvoří, tedy z měsíčního příjmu. Menší část respondentů odpověděla kladně, u zbytku se nemusí nutně předpokládat, že si rezervy netvoří vůbec, ale ne pravidelně každý měsíc.

V následující tabulce je možné vidět, jak jednotliví respondenti dle stupně vzdělání odpověděli na otázku ohledně tvoření pravidelných měsíčních rezerv. Pravidelné rezervy si tak tvoří 82 % respondentů ze základní školy (19 z 23), 11 %

respondentů se střední školou zakončenou výučním listem (3 z 28), 38 % respondentů se střední školou s maturitní zkouškou (37 z 97), 36 % respondentů s vyšší odbornou školou (4 z 11), 35 % respondentů s bakalářským stupněm vzdělání (23 z 65), 83 % respondentů s magisterským stupněm vzdělání (29 z 35) a respondenti s jiným vzděláním 100 % (12 z 12). Nejméně disciplinovaní ohledně tvoření rezerv jsou respondenti, kteří mají jako nejvyšší stupeň vzdělání střední školu zakončenou výučním listem.

Tvoření pravidelné finanční rezervy z měsíčního příjmu dle stupně vzdělání							
Odpověď	Základní škola	Střední škola zakončena výučním listem	Střední škola zakončena maturitní zkouškou	Vyšší odborna škola	Bakalářské	Magisterské	Jiné
Ano	19	3	37	4	23	29	12
Ne	4	25	60	7	42	6	0
Celkem	23	28	97	11	65	35	12

Tabulka 8 Tvoření pravidelných rezerv respondentů dle stupně vzdělání, vlastní zpracování

Následující tabulka shrnuje celkové odpovědi ohledně tvoření rezerv a pravidelného tvoření rozpočtu na měsíční bázi:

Otázka	Ano	Ne
Tvoříte si pravidelně měsíční rozpočet?	51	220
Tvoříte si z měsíčního příjmu pravidelně finanční rezervy?	127	144

Tabulka 9 Tvoření rezerv a rozpočtu, celkové odpovědi, vlastní zpracování

Otázka 7: Pokud byste se dostali do finančních potíží, jak byste je pravděpodobně řešili?

Pokud byste se dostali do finančních problémů, jak byste je nejpravděpodobněji řešili?	
Nalezení dalšího zdroje příjmu	139
Uskromnění se, využití rezerv	62
Půjčil bych si finanční prostředky	18
Jiné	52

Tabulka 10 Řešení finančních problémů respondentů, vlastní zpracování

Tato část dotazníkového šetření se zajímala o hypotetickou situaci, jak by respondenti řešili případnou situaci finančních problémů. K dispozici byly dány čtyři odpovědi, přičemž většina respondentů (139 odpovědí) zvolilo první možnost – nalezení dalšího příjmu, 62 respondentů vybralo, že by se uskromnilo, využilo rezervy (což lze dát do kontextu s předchozí otázkou, kde celkem 127 respondentů tvrdí, že si pravidelnou rezervu tvoří), 18 respondentů by tuto situaci řešili pomocí úvěru a 52 respondentů by situaci řešilo jiným způsobem, než tři zmíněné. Byla zde i možnost slovní odpovědi, ale většina respondentů si zvolila nic nevyplňovat.

Následující graf znázorňuje řešení hypotetických finančních problémů, rozdělené dle nejvyššího stupně vzdělání respondentů:

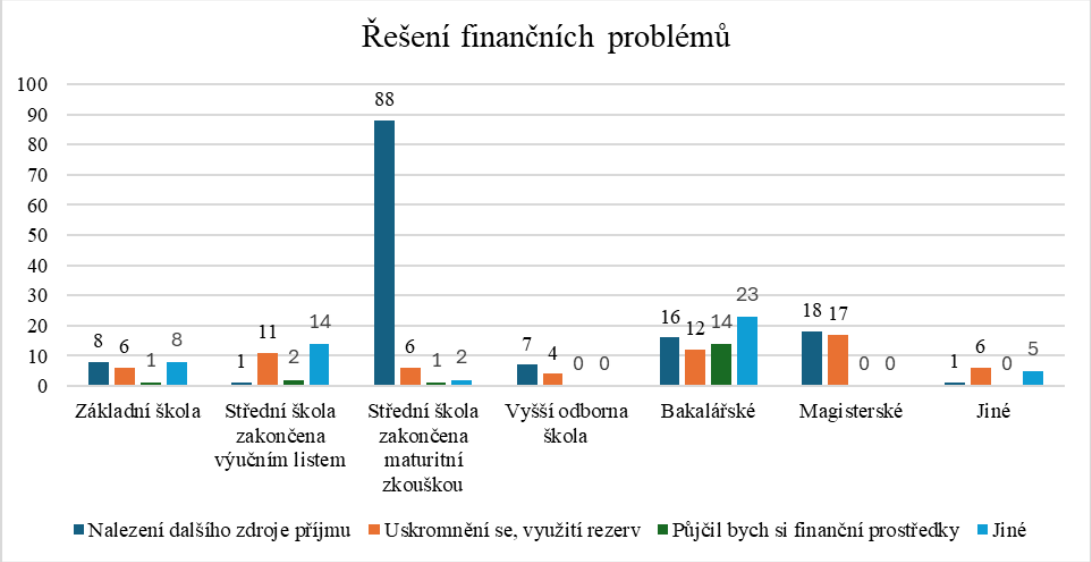

Graf 9 Řešení finančních problémů dle stupně vzdělání, vlastní zpracování

Kategorie „základní škola“ by většinově řešila tento problém nalezením dalšího zdroje příjmů a jiným řešením, střední škola zakončena výučním listem nejvíce obsahovala odpověď „jiné“, naopak drtivá většina u kategorie střední škola zakončena maturitní zkouškou by problémy řešila většinově nalezením dalšího zdroje příjmu (88 odpovědí). Kategorie vyšší odborná škola by to řešila stejným způsobem, kategorie bakalářského vzdělání měla odpovědi rozložené nejvíc rovnoměrně ze všech kategorií, je zde i ve velké míře zastoupeno „půjčil bych si finanční prostředky“, což u jiné kategorie vidět není. U kategorie magisterského vzdělání jsou v odpovědích pouze dvě řešení a respondenti v kategorii „jiné vzdělání“ by nejvíce situaci s finančními obtížemi řešili pomocí „uskromnění“.

Otázka 8: Jak se zajišťujete na stáří?

Jak se zajišťujete na stáří?		
Odpověď	Podíl v procentech	Počet odpovědí
Spoléhám se na státní důchod	58,67%	159
Spoléhám se na státní důchod a doplňkově spořím	15,13%	41
Nepoléhám se na stát a tvořím si vlastní rezervy	2,95%	8
Nad touto otázkou nepřemýšlím	7,38%	20
Jiné	15,87%	43

Tabulka 11 Zajištění na stáří, Zdroj:vlastní zpracování

Další otázka zkoumala, jak se respondenti zajišťují na stáří. Jelikož zkoumaný vzorek je většinově složen s mladších respondentů (pod 30 let), nemusí být tato

otázka aktivně řešena. Většina dotazovaných odpověděla, že spoléhá na státní důchod, dále byla nejčastěji zvolena odpověď „jiné“ a „spoléhám na státní důchod a doplňkově spořím“, což implikuje aktivní spoření, což většina mladých lidí ze zkoumaného vzorku nedělá. Nejmenší počet respondentů (8 odpovědí), se vůbec nespoléhá na státní důchod a spoří si výhradně sám.

Otázka 9: Využili jste již někdy úvěrových služeb?

Využili jste již někdy úvěrových služeb?	
Ano	144
Ne	127

Tabulka 12 Využití úvěrových služeb u respondentů, vlastní zpracování

Následující otázka shrnuje, kolik respondentů již ve svém životě využilo úvěrových služeb. Omezením této otázky je z hlediska toho, že respondenti neodpovídali na to, na jaký účel daný úvěr využili, jelikož se může jednat jak o hypoteční úvěr, tak spotřební úvěr na nízkou částku. Většina respondentů (144 odpovědí) deklarovala, že již nějakou úvěrovou službu využili, ale blíže není specifikované, za jakým účelem.

Využití úvěrových služeb lze vidět na následujícím grafu, který je rozdělen dle stupně vzdělání:

Využili jste již někdy úvěrových služeb?	**Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání**						
	Základní škola	Střední škola zakončena výučním listem	Střední škola zakončena maturitní zkouškou	Vyšší odborná škola	Bakalářské	Magisterské	Jiné
Ano	11	8	79	5	16	25	0
Ne	12	20	18	6	49	10	12
Celkem	23	28	97	11	65	35	12

Tabulka 13 Využití úvěrových služeb, vlastní zpracování

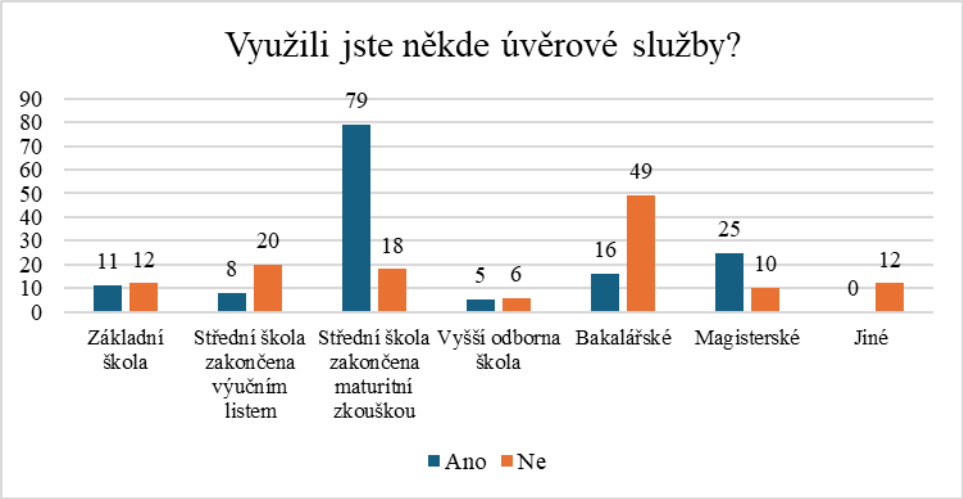

Graf 10 Využití úvěrových služeb dle stupně vzdělání, vlastní zpracování

Jak lze z grafu č. 6 vidět, nejvyšší podíl zkušeností s úvěrovými službami má kategorie respondentů, kteří mají nejvyšší dosažený stupeň vzdělání střední škola zakončena maturitní zkouškou, nejvyšší počet záporných odpovědí je u kategorie bakalářského vzdělání. Žádnou zkušenost lze pozorovat u kategorie vzdělání „jiné“, kde je jen záporná opověď ohledně úvěrových služeb.

Otázka 10: Odkud čerpáte své znalosti týkající se financí a finančních produktů?

Jako poslední zkoumaná otázka ze sekce finančních návyků se týkala zdroje, ze kterých respondenti čerpají své finanční znalosti. Nejvíce respondentů odpovědělo, že znalosti mají ze školy (85 odpovědí), dále od rodiny či známých (60 odpovědí), ze sociálních sítí (57 odpovědí), knihy a internetové zdroje (47 odpovědí) a 47 respondentů deklarovalo, že se finančně nevzdělávají (tedy že se aktivně nesnaží hledat informace ohledně financí a vzdělávat se).

Zdroj čerpání znalostí	
Sociální sítě	57
Rodina, známí	60
Finančně se nevzdělávám	22
Publikace, knižní a internetové zdroje	47
Školství	85

Tabulka 14 Zdroj čerpání informací ohledně financí, vlastní zpracování

Souhrnnou tabulku, která je rozepsána následně dle stupně vzdělání je možné vidět níže:

Zdroj čerpání znalostí	Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání						
	Základní škola	Střední škola zakončena výučním listem	Střední škola zakončena maturitní zkouškou	Vyšší odborna škola	Bakalářské	Magisterské	Jiné
Sociální sítě	2	6	20	2	16	8	3
Rodina, známí	15	12	13	4	9	4	3
Finančně se nevzdělávám	0	0	12	2	0	7	1
Publikace, knižní a internetové zdroje	2	0	22	1	17	5	0
Škola	4	10	30	2	23	11	5
Celkem	23	28	97	11	65	35	12

Tabulka 15 Zdroj čerpání znalostí dle nejvyššího stupně vzdělání, vlastní zpracování

4.1.3 Znalosti respondentů ve finanční oblasti

Druhá sekce dotazníku se zajímala o znalosti respondentů z finanční gramotnosti, ekonomiky a financí. Soubor otázek byl složen dle standardů finanční gramotnosti pro základní a střední školy a také o aktuální informace z roku 2023, což vyžadovalo větší zainteresovanost respondentů ohledně finanční problematiky.

Dotazník se bodoval následovně: správná odpověď za jeden bod, špatná odpověď a odpověď „nevím“ byla za nula bodů (body se tedy neodečítaly). Celkový počet bodů byl v maximální výši 1626 bodů (kdyby každý respondent odpověděl na otázku správně.

V tabulce níže je možné vidět celkové skóre za každou otázku:

Otázka	Správně	Špatně	Neví
Jaká byla průměrná míra inflace v roce 2023 (v %)?	45%	40%	15%
Co znamená zkratka HDP?	63%	23%	14%
Vypište alespoň 3 srážky z hrubé mzdy	50%	36%	14%
Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?	70%	19%	11%
Jak vysoká byla v roce 2023 průměrná roční úroková sazba běžných hypoteční úvěrů (v %)?	62%	20%	17%
Co u hypotečních úvěrů znamená doba fixace?	52%	35%	13%

Tabulka 16 Celkové skóre ze znalostní části dotazníku, vlastní zpracování

Nejvyšší skóre správných odpovědí měla otázka ohledně rozdílu mezi kreditní a debetní kartou, nejnižší počet správných odpovědí bylo u první otázky ohledně průměrné míry inflace v roce 2023.

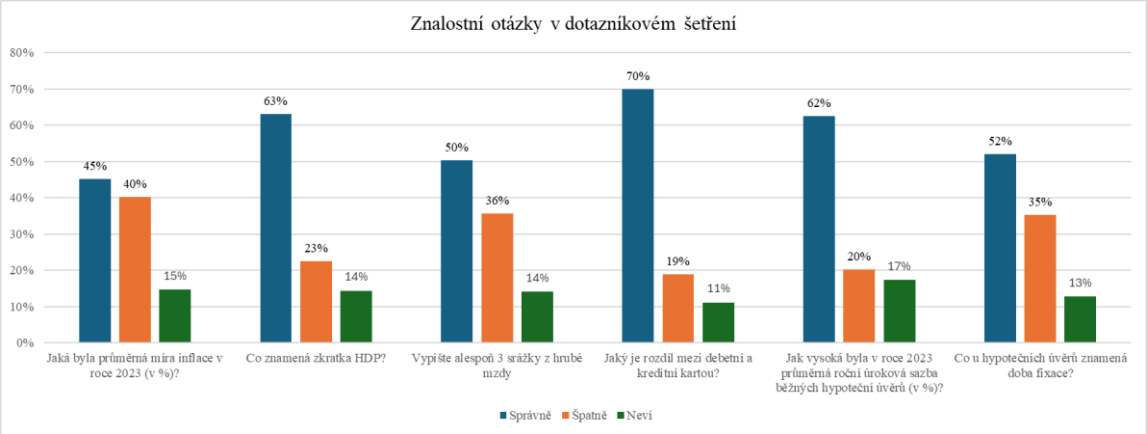

Graf 11 Znalostní skóre dotazníku, Zdroj: vlastní zpracování

Odpovědi byly analyzovány také z hlediska stupně vzdělání, výsledky jsou možné vidět v následující tabulce (v tabulce je vidět celkové skóre za konkrétní kategorii nejvyššího dosaženého stupně vzdělání, v pátém sloupci je vidět nejvyšší možné skóre, co mohli respondenti v dané kategorii získat):

Nejvyšší stupeň vzdělání	**Počet bodů**			**Max skóre**
	Správně	**Špatně**	**Neví**	
Základní škola	61	46	31	138
Střední škola zakončena výučním listem	89	55	24	168
Střední škola zakončena maturitní zkouškou	226	264	92	582
Vyšší odborna škola	38	17	11	66
Bakalářské	258	92	40	390
Magisterské	167	18	25	210
Jiné	43	19	10	72

Tabulka 17 Znalostní skóre dle stupně vzdělání, vlastní zpracování

Otázka 11: Jaká byla průměrná míra inflace v České republice v roce 2023 (v procentech)?

Správná odpověď byla na základě Ministerstva financí 10,7 %, při této otázce byla dána tolerance dva procentní body (jelikož inflace v tomto roce byla velmi turbulentní, lišila se na základě komodit a části roku)

Správně	Špatně	Neví
111	118	42

Tabulka 18 Otázka 11 odpovědi, vlastní zpracování

Otázka 12: Co znamená zkratka HDP?

Správná odpověď zněla Hrubý domácí produkt. Odpovědi jsou vidět v tabulce č. 19

Správně	Špatně	Neví
163	69	39

Tabulka 19 Otázka 12 odpovědi, vlastní zpracování

Otázka 13: Vypište alespoň 3 srážky z hrubé mzdy

Nejčastější odpovědi byly: daň z příjmu, sociální a zdravotní pojištění, za „správné odpovědi" nebyly označené ty, které v sobě obsahovaly pouze pojištění a přídavnou odpověď, slovo „pojištění" tedy nebylo započítané za dvě srážky, pouze pokud respondent konkrétně řekl dvě složky pojištění. Jako další odpověď se objevovaly exekuce a alimenty. Tabulka č. 14 shrnuje odpovědi celkem za všechny respondenty:

Správně	Špatně	Neví
124	107	40

Tabulka 20 Otázka 13 odpovědi, vlastní zpracování

Otázka 14: Jaký je rozdíl mezi kreditní a debetní kartou?

U této otázky bylo důležité, zda respondent chápal princip těchto dvou platebních prostředků. Uznávané odpovědi byly ve smyslu, že u kreditní karty vzniká dluh, ale i například to, že s debetní kartou se nemůže jít do mínusu.

Správně	Špatně	Neví
189	50	32

Tabulka 21 Otázka 14 odpovědi, vlastní zpracování

Otázka 15: Jaká byla v roce 2023 průměrná úroková sazba hypotečních úvěrů?

Správná odpověď byla uznána, pokud se odpověď pohybovala okolo „6 %", tolerance byla jeden procentní bod. Většina respondentů spadla právě do této tolerované hranice:

Správně	Špatně	Neví
157	61	53

Tabulka 22 Otázka 15 odpovědi, vlastní zpracování

Otázka 16: Co u hypotečních úvěrů znamená doba fixace?

U této otázky se brala správná odpověď i taková, která neobsahovala definici, ale i když respondent pomocí vlastních slov dokázal popsat princip fixace

(neměnící se úroková sazba ani splátky po dané období), celkový počet odpovědi ukazuje tabulka č. 19:

Správně	Špatně	Neví
138	106	27

Tabulka 23 Otázka 16 odpovědi, vlastní zpracování

4.2 Statistické testování

Následující kapitola představuje tři nulové hypotézy, které jsou pomoc dvou statistických metod testovány.

4.2.1 Regresní analýza – vztah vstupně vzdělání a znalostního skóre

Regresní analýze je statistická metoda, která má za cíl popsat vztahy mezi závislou proměnnou a proměnnými, které jsou nezávislé. Cílem je zhodnotit, zda-li se dá určit závislá proměnná na základě zjištěných hodnot proměnných nezávislých.

Lineární regrese se užívá za cílem porozumět, jak se závislá proměnná proměňuje v moment, kdy se mění proměnné nezávislé a zdali mezi nimi je vztah, případně určit jaký.

Vzorcem lineární regrese je**:** $\boldsymbol{y = m * x + B}$

kde y symbolizuje hodnotu závislé proměnné

kde x symbolizuje hodnotu nezávislé proměnné

kde m symbolizuje sklon regresní přímky, neboli jak se změní hodnota y v moment, kdy hodnota x se změní o jednotku

kde b je y-intercept, což symbolizuje hodnotu y v moment, kdy je x = 0

Při výpočtu lineární regrese je také důležité vyjádřit nastavenou hodnotu spolehlivosti R a chybu střední hodnoty.

Vzorcem nastavené hodnoty spolehlivosti R: $R_{adj2}=1-n-k-1(1-R2)(n-1)$

Nastavená hodnota spolehlivosti udává informaci o spolehlivosti odhadu koeficientu násobné korelace. V moment, kdy se tato hodnota blíží hodnotě 1, tento model je spolehlivější.

Alternativní hypotéza č. 1

Tato regresní analýza by měla podpořit následující alternativní hypotézu: Úroveň znalostí v oblasti finanční gramotnosti roste s vyšším dosaženým vzdělání obyvatel České republiky ve věkovém rozmezí 18–30 let.

Výchozí tabulkou pro lineární regresi bude soubor odpovědí viz tabulka níže.

Stupeň vzdělání:	**Správně**	**Špatně**	**Neví**	**Celkem**
Základní škola	3	4	5	12
Střední škola zakončena výučním listem	78	49	23	150
Střední škola zakončena maturitní zkouškou	198	232	80	510
Vyšší odborná škola	33	16	11	60
Bakalářské	223	82	37	342
Magisterské	147	17	22	186
Jiné	39	17	10	66

Tabulka 24 Výchozí tabulka pro lineární regresi, vlastní zpracování

Test byl proveden pomocí funkce v Microsoft Excel: LINGRESE.

Vyhodnocení

Násobné R	0,0285338189395707
Nastavená hodnota spolehlivosti R	-0,199022985412069
Chyba střední. hodnoty	195,408363616885

Tabulka 25 Vyhodnocení lineární regrese, vlastní zpracování

Z výše vyhodnoceného výsledku vidíme, že zde existuje vztah mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a znalostech v oblasti finanční gramotnosti. Hodnota 0,0285 naznačuje, že existuje mezi těmito dvěma proměnnými existuje, ale závislostní vztah není dostatečně silný, spíše je velmi slabý. Při ideálním vztahu a závislosti proměnných by hodnota R byla 1.

Hodnota nastavené spolehlivosti R na úrovni -0,199 naznačuje nižší schopnost spolehlivosti modelu. Spolehlivý model by měl tuto hodnotu blížící se hodnotě 1.

Chyba střední hodnoty udává, zdali jsou předpovědi regresního modelu přesné v porovnání s hodnotami reálnými. Tato hodnota je ve výši 195,4, což v porovnání s rozsahem hodnot závislé proměnné znamená, že aktuální model má dostatečnou přesnost.

Výsledkem je, že tato regresní analýza vyvrací stanovenou hypotézu, tedy neplatí, že úroveň se zvyšuje se zvyšujícím se věkem.

4.2.2 Chí-kvadrát test – závislost mezi věkem a zajišťování se na stáří

Tento chí kvadrát test by měl potvrdit stanovenou nulovou hypotézu:

- Neexistuje závislost mezi způsobem zajišťování se na stáří a výší věku.

Chí kvadrát test slouží k testování závislosti mezi dvěma proměnnými. V tomto konkrétním případě se bude testovat závislost mezi mírou dosaženého

vzdělání (ale omezené na věk 18–30 let) a dosaženou výši skóre z dotazníkového šetření (otázka zajištění se na stáří).

Výchozí tabulkou pro chí kvadrát testování bude soubor odpovědí viz tabulka níže.

Jak se zajišťujete na stáří?	**Věk respondentů**						
	Méně než 18 let	18 - 20 let	21 - 23 let	24 - 25 let	26 - 28 let	29 - 30 let	Celkem
Spoléhám se na státní důchod	31	70	2	19	8	15	130
Spoléhám se na státní důchod a doplňkově spořím	19	7	7	3	5	0	41
Nepoléhám se na stát a tvořím si vlastní rezervy	0	0	5	1	0	0	6
Nad touto otázkou nepřemýšlím	1	0	10	0	0	5	11
Jiné	0	0	31	0	2	9	33
Celkem	51	77	55	23	15	29	221

Tabulka 26 Odpovědi týkající se zajištění na stáří pro potřeby Chí-kvadrát testování, vlastní zpracování

Aby test chí kvadrát mohl být proveden, musí být dopočítána tabulka očekávaných četností. Vzorec pro výpočet očekávaných četností je následující:

$$E_{ij} = \frac{n_i * n_j}{n}$$

kde *Eij* znamená očekávanou četnost v buňce *m* v *i* řádku a *j* sloupci

ni je celkový počet pozorovaných hodnot v i sloupci

nj je celkový počet pozorovaných hodnot v j sloupci

n je celkový počet pozorovaných hodnot v celé tabulce

Po dosazení do vzorce vyšla tabulka očekávaných četností následovně:

Jak se zajišťujete na stáří?	**Věk respondentů**					
	Méně než 18 let	18 - 20 let	21 - 23 let	24 - 25 let	26 - 28 let	29 - 30 let
Spoléhám se na státní důchod	7	24	0	2	1	2
Spoléhám se na státní důchod a doplňkově spořím	4	2	2	0	0	0
Nepoléhám se na stát a tvořím si vlastní rezervy	0	0	1	0	0	0
Nad touto otázkou nepřemýšlím	0	0	2	0	0	1
Jiné	0	0	8	0	0	1

Tabulka 27 Tabulka očekávaných četností pro Chí-kvadrát testování, vlastní zpracování

Následně mohla být data dosazena do vzorce pro Chí-kvadrát testování (pomocí excelu funkce CHISQ.TEST). aby mohl být test proveden, byla ke všem četnostem přidána hodnota 0,01, aby v tabulce nebyly nulové hodnoty. Tato operace se nazývá kontinuita.

Po následném výpočtu vyšly tyto hodnoty (kritická hodnota se počítala dle funkce CHISQ.INV, stupeň volnosti byl 30 a hladina významnosti 0,05).

χ^2	7,5876E-165
stupeň volnosti	30
hladina významnosti	0,05
kritická hodnota	18,49266098

Tabulka 28 Výsledek Chí-kvadrát testování, vlastní zpracování

Jelikož je vypočtená hodnota menší než kritická hodnota, nejde zamítnout nulovou hypotézu, respektive není dostatek důkazů pro zamítnutí nulové hypotézy.

4.2.3 Regresní analýza – vztah stupně vzdělání a skórem z finančních návyků

Aby mohlo být provedeno toto testování pomocí lineární regrese, muselo se jednotlivým odpovědím v sekci dotazníku, který zkoumá finanční návyky, přiřadit bodování.

Do této analýzy byly zvoleny čtyři zkoumané návyky:

1. Tvoření měsíčního rozpočtu

U této otázky se mohlo odpovídat dvěma způsoby – ano a ne. Odpověď „ano“ byla vyhodnocena jako pozitivní finanční návyk, proto je za 1 bod, odpověď „ne“ byla za 0 bodů

2. Tvoření si pravidelných rezerv s měsíčního příjmu

Jako v předchozím případě, i zde byly k dispozici odpovědi „ano“ a „ne“. Tvoření si pravidelných měsíčních rezerv bylo vyhodnoceno jako pozitivní finanční návyk, proto odpověď „ano“ byla opět započítána jako 1 bod a odpověď „ne“ byla za 0 bodů

3. Čerpání znalostí

Na tuto otázku bylo více variant odpovědí: sociální sítě, rodina, známí, finančně se nevzdělávám, publikace, knižní a internetové zdroje, škola. Za pozitivní návyk byla uznána jako jakákoli forma samo vzdělávání, tedy za jakýkoli způsob byl přiřazen 1 bod, kromě odpovědi „finančně se nevzdělávám“, ta byla za 0 bodů

4. Řešení finančních problémů

Tato otázka se zabývala hypotetickým řešením finančních problémů. Jako pozitivní finanční návyk (přemýšlení) byly vybrány odpovědi: nalezení dalšího zdroje příjmu, uskromnění se, využití rezerv. Tyto odpovědi byly za 1 bod, zbylé odpovědi (například řešení pomocí úvěru) byly za 0 bodů

Z tohoto testování byly vyřazeny dvě otázky z dotazníkového šetření, které mohou být považované za finanční návyk. Jedná se o to, zda respondenti si někdy v minulosti vzali za nějakým účelem úvěr a zda se nějakým způsobem zajišťují na stáří. Otázka ohledně úvěrů nebyla vybrána z toho důvodu, že nejde o finanční návyk (opakující se činnost) a nelze jednotlivou odpověď vyhodnotit jako negativní či pozitivní, jelikož zde nebyla doplňující otázka ohledně účelu na daný úvěr.

Zajištění se na stáří je spíše otázka postoje, nejedná se opět o opakující se návyk a z nabízených odpovědí by bylo sporné rozdělit body.

Souhrnná tabulka s přidělenými body byla rozdělena dle stupně vzdělání, jelikož s těmito údaji bude následně pracovat regresní analýza.

Výsledná tabulka je následující:

Téma	Dosažené body dle stupně vzdělání (věková kategorie 18 - 30 let)							
	Základní škola	Střední škola zakončena výučním listem	Střední škola zakončena maturitní zkouškou	Vyšší odborná škola	Bakalářské	Magisterské	Jiné	Potenciál bodů
Rozpočet	0	4	20	1	1	4	4	221
Rezervy	0	2	30	4	20	26	11	221
Čerpání znalostí	2	25	74	8	57	24	10	221
Řešení finančních problémů	1	11	82	10	25	31	6	221
Celkem	3	42	206	23	103	85	31	884

Tabulka 29 Dosažené skóre z vyhodnocených finančních návyků, vlastní zpracování

Potenciál získaných bodů v jednotlivých kategoriích (nejvyšší dosažený stupeň vzdělání) shrnuje následující tabulka:

Stupeň vzdělání	Základní škola	Střední škola zakončena výučním listem	Střední škola zakončena maturitní zkouškou	Vyšší odborná škola	Bakalářské	Magisterské	Jiné
Potenciál bodů	8	100	340	40	228	124	44
Celkem získáno bodů	37,50%	42,00%	60,59%	57,50%	45,18%	68,55%	70,45%

Tabulka 30 Potenciál získaných bodů v testu finančních návyků, vlastní zpracování

Ze čtyř zmíněných okruhů bylo možné dosáhnout 1084 bodů, celkový počet získaných bodů bylo 493, což po přepočtu znamená, že průměrně na jednoho respondenta náleží 1,8 bodů (celkem ze 4 možných získaných).

Alternativní hypotéza č. 3

Toto lineárně regresní testování by mělo potvrdit či vyvrátit následující nulovou hypotézu:

S rostoucím stupněm nejvyššího dosaženého vzdělání obyvatel České republiky mezi 18 a 30 rokem věku roste kvalita jejich finančních návyků.

Násobné R	0,713464
Nastavená hodnota spolehlivosti R	0,410836
Chyba střední. hodnoty	0,670102

Tabulka 31 Výsledek lineární regrese 2, vlastní zpracování

Výsledkem lineárně regresního testování je blízká závislost mezi jednotlivými proměnnými. Hodnota R je rovna 0,71, při úplné závislosti by se tato hodnota rovnala hodnotě 1. V tomto případě vidíme tedy blízkou závislost mezi proměnnými.

Výsledkem testování je tedy fakt, že z nasbíraných dat ze zvoleného vzorku respondentů můžeme usoudit vztah mezi výší nejvyššího stupně vzdělání a finančních návyků respondentů. Testování mohlo být opět ovlivněno způsobem distribuce dotazníku – online formou, ale i nerovnoměrným poměrem zastoupení jednotlivých skupin respondentů. V ideálním případě by bylo zastoupení jednotlivých stupňů vzdělání rovné či blízké.

Nastavená hodnota spolehlivosti R se rovná hodnotě 0,41. Tato hodnota by se v ideálním případě měla rovnat hodnotě 1, v takovém případě by testování bylo zcela spolehlivé. Na druhou stranu je teda hodnota znatelně vyšší než u testování první hypotézu, tudíž můžeme usoudit, že testování bylo důvěryhodnější. Hodnota chyby střední hodnoty se rovná hodnotě 0,67. Tato hodnota vyjadřuje, jak je průměr náhodného výběru našich dat odlišný od střední hodnoty základního souboru. Tato hodnota je velmi nízká a přispívá tedy k celkovému obrazu o důvěryhodnosti regresního testování.

5 Výsledky a diskuse

V následující kapitole jsou rozepsány výsledky, které shrnují proběhlé dotazníkové šetření a provedeného statistického testování, které vycházelo z nasbíraných dat.

5.1 Vyhodnocování dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření proběhlo online formou. Dotazník byl následně distribuován skrz facebookové skupiny, přímé respondenty a na dalších virtuálních místech vhodných k oslovení vhodných respondentů. Shromažďování dat trvalo přibližně 4 týdny, kdy byli respondenti konstantně oslovováni skrz výše zmíněné platformy a prostředky. Konečným výsledkem dotazníkového šetření jsou odpovědi od 271 respondentů, z toho bylo 22 věkově odpovídajících stanoveným požadavkům, tedy v rozmezí od 18 do 30 let věku. Dotazovaní odpovídali na otázky 3 různých typů a to data o respondentech, test jejich znalostí v oblasti finanční gramotnosti a test finančních návyků. V oblasti sběru dat o respondentech byly dotazovaným položeny otázky na jejich pohlaví, věk, kraj, ve kterém momentálně žijí, a typ nejvyššího dosaženého vzdělání. V celkovém počtu respondentů převažovala část mužská se 148 respondenty, žen bylo 123. Největší zastoupení respondentů momentálně žije ve Středočeském kraji a to 77 respondentů. V hlavním městě Praha pak žije 60 respondentů. Větší zastoupení měl i kraj Plzeňský, ve které momentálně žije 32 respondentů, v Jihomoravském pak 21 respondentů. Ostatní kraje byly následně zastoupeny počtem respondentů v rozmezí 3 – 20 respondentů, všechny kraje ale byly respondenty zastoupeny. Věk respondentů byl rozdělen do sedmi intervalů a to pod 18 let, 18 – 20 let, 21 – 23 let, 24 – 25 let, 26 – 28 let, 29 – 30 let a více než 30 let. Největší počet respondentů byl ve věkovém rozmezí 21 – 23 let a to 77 respondentů celkem, z toho 29 žen a 48 mužů. Další věkovou skupinou, která byla zastoupena 51 respondenty celkem, byla skupina ve věkovém rozmezí 18 – 20 let. Z celkového počtu respondentů bylo 11 žen a 40 mužů. Skupina ve věkovém rozmezí více než 30 let byla zastoupena 29 respondenty, skupina mezi 26 a 28 rokem věku pak 23 respondenty, podobně jako skupina pod 18 let. Nejméně zastoupenou věkovou skupinou respondentů bylo rozmezí 29 – 30 let se zastoupením 15 respondenty a to 9 ženami a 6 muži. Další informací o respondentech, kterou dotazníkové šetření zaznamenalo, byl

stupeň nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Z celkového počtu 271 respondentů dosahovalo nejvyššího početního zastoupení vzdělání středoškolské zakončené maturitní zkouškou a to 97 respondentů, z toho 72 muži a 25 ženami. Následné bakalářské zastoupení obsahovalo 65 respondentů, z toho 13 mužů a 52 žen. Magisterského stupně vzdělání dosáhlo 35 respondentů, z toho 31 mužů a 4 ženy. Středoškolské vzdělání zakončeno výuční zkouškou bylo zastoupeno 28 respondenty, základní vzdělání pak 23 respondenty. 12 respondentů uvedlo jako druh vzdělání „Jiné“, přičemž nejspíše tito respondenti nechtěli odpovídat na tuto otázku či doktorské vzdělání nebo jiný druh vzdělání jako například titul MBA či další. Nejnižšího zastoupení pak dosáhlo vyšší odborné vzdělání se zastoupením 11 respondentů, z toho 10 muži a 1 ženou.

Dalším druhem otázek, které byly respondentům pokládány, byly otázky týkající se finančních návyků respondentů. První otázka se týkala pravidelné měsíční tvorby rozpočtu a dotazovala se respondentů, zda-li tento finanční návyk mají nebo ne. Pravidelný měsíční rozpočet si pak tvoří pouze 51 respondentů a 220 tento finanční návyk nemá. Otázka druhá se tázala, zda-li si respondenti pravidelně tvoří z měsíčního příjmu finanční rezervy. Tento finanční návyk má 127 respondentů, 144 respondentů tento finanční návyk nemá. Dalším testováním finančních návyků bylo zjištění, jak by se respondenti zachovali v případě, že by se dostali do finančních problémů. 139 respondentů by v takovém případě nalezlo další zdroj příjmů, 62 respondentů by se uskromnilo, případně využilo našetřených rezerv. 18 z dotazovaných respondentů by si vzalo finanční půjčku či si půjčili finanční prostředky od rodiny či známých, 52 respondentů by pak zvolilo jiný způsob řešení těchto problémů. Odpověďmi v případě zaškrtnutí kolonky „Jiné“ byla například kombinace výše zmíněných aktivit, hazard či prodej majetku nebo exekuce. Při hodnocení odpovědí dle jednotlivých nejvyšších stupňů vzdělání jsme zjistili, že notná většina středoškolsky vzdělaných respondentů s maturitní zkouškou by tento finanční problém řešila nalezením dalšího zdroje příjmů. Naopak respondenti se středoškolským vzděláním zakončeným výuční zkoušku by takovou situaci řešili zejména uskromněním se a využitím rezerv, případně tito respondenti hojně odpovídali zaškrtnutím kolonky „jiné“ a následně vepsali svoje vlastní individuální řešení problému. Podobně odpovídali respondenti s bakalářským vzděláním. Tito respondenti by finanční problém s nedostatkem financí řešili především individuální, odpověděli tedy kolonkou „jiné“ a následně vepsali

individuální odpověď, dále pak nalezením dalšího zdroje příjmu, ale i půjčením si finančních prostředků či uskromněním se a využitím rezerv. Respondenti s magisterským vzděláním by situaci nedostatku finančních prostředků buď nalezením dalšího zdroje příjmu či uskromněním se využitím rezerv, jiné způsoby řešení respondenti nevolili. Respondenti s nejvýše dosaženým základním vzděláním by se snažili nalézt další zdroje příjmu, uskromnili se či využili rezerv a hlavní část respondentů odpověděla odpovědí „jiné". Respondenti s vyšším odborným vzděláním by se stejně tako, jako respondenti se základním vzděláním, snažili nalézt další zdroj příjmu či se uskromnili a využili rezervy. Respondenti se vzděláním typu „Jiné" by pak finanční nedostatek řešili uskromněním se a využitím rezerv či individuálně. Čtvrtá otázka v oblasti zjišťování finančních návyků respondentů se dotazovala, zda-li a případně jak se respondenti zajišťují na stáří. Valná většina respondentů, konkrétně 159 respondentů, se pouze spoléhají na státní důchod. 43 respondentů pak odpovědělo odpovědí „Jiné", ve které uváděli například investice, spoléhání se na potomky či kombinací více odpovědí. Znatelná část respondentů, tj. 41 respondentů, se také spoléhá na státní důchod, k tomu ale doplňkově spoří. Nad otázkou zajišťování se na stáří nepřemýšlí pak 20 respondentů a 8 respondentů se nespoléhá na státní důchod a tvoří si vlastní rezervy. Poslední otázkou zkoumající finanční návyky oslovených respondentů byla, zda-li již někdy respondenti v minulosti využili úvěrových služeb. Na tuto otázku odpovědělo 144 respondentů kladně a 127 záporně. Z toho vyplývá, že většina respondentů má zkušenost s úvěrovými službami. Do takovým služeb mohli respondenti zahrnout jak samotné půjčení finančních prostředků, tak i nakoupení zboží na splátky, případně další úvěrové služby. Při bližším pohledu na tuto otázku z hlediska skupin rozdělených dle nejvyššího stupně vzdělání pak vidíme, že největší poměrové procentu respondentů, kteří si vzali úvěr, mělo nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské zakončené maturitní zkouškou. Dále pak poměr respondentů s magisterským vzděláním, kteří již úvěrových služeb v životě využili, byl větší, než poměr studentů, kteří takových služeb ještě nikdy nevyužili. Poměr respondentů, kteří nikdy úvěrových služeb nevyužili, byl větší u skupin respondentů se základním vzděláním, středoškolským vzděláním zakončeným výuční zkouškou a s vyšším odborným vzděláním. Respondenti s vzděláním v kategorii „jiné" pak stoprocentně nevyužili nikdy žádnou z výše zmíněných úvěrových služeb.

Posledním sledováním okruhem byly znalosti respondentů v oblasti finanční gramotnosti. Respondenti odpovídali na 6 otázek prověřující jejich znalosti ve zmiňované oblasti. První otázka byla „Jaká byla průměrná míra inflace v České republice v roce 2023?“. Na tuto otázku odpovědělo správně 111 respondentů, špatně 118, 42 respondentů pak nevědělo. Další otázkou byl dotaz na to, co znamená zkratka HDP? Správně odpovědělo 163 respondentů, špatně 62 respondentů a 39 respondentů odpověď na tuto otázku nevědělo. Třetí zkoumanou otázkou byly minimálně 3 srážky z hrubé mzdy, které vědělo 124 respondentů správně, 107 odpovědí bylo špatně a 42 respondentů nevědělo.

Znalostní otázky byly poskládané tak, aby odpovídaly míře znalostí, co by měli mít žáci a studenti ze základních a středních škol. Míra finanční gramotnosti se postupně zvyšuje, stejně jako se postupně zvyšuje obecná vzdělanost v České republice (například podíl vysokoškolských studentů).

Otázky v dotazníkovém šetření se snažily reflektovat nastavenou agendu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které předkládá standardy pro výuku. Dle nich by žáci na základní škole měli chápat rizika úvěrů a princip jejich splácení. Na to se snažila zaměřit otázka ohledně úvěrů (zda si respondenti už někdy půjčili finanční prostředky). Z dotazníkového šetření vyplynulo, že většina nějakou zkušenost má. Někteří možnost vzít si úvěr, uváděli i jako možné řešení finančních problémů, do kterých by se respondenti mohli hypoteticky dostat. Již ze základní školy by ale měli být obeznámeni s negativními dopady, co s sebou zadlužení může přinášet.

Tyto znalosti jsou nadále prohlubovány na druhém stupni základních škol, ale i středních škol. Zde by měli studenti mít přehled i o dalších pojmech, které se týkají úvěrování. Na to narážela otázka ve znalostní části dotazníku, ohledně fixace (co tento pojem znamená).

Studenti středních škol by měli mít i přehled o makroekonomických veličinách, jako je hrubý domácí produkt (opět součástí otázek ve znalostní části dotazníku) či chápat časovou hodnotu peněz a s tím i spojenou inflaci. Ta byla i v kontextu událostí posledních let (pandemie Covid-19 či válka na Ukrajině) mediálně velmi pokryté téma. Její turbulentní vývoj byl zachycen i v kapitole 3.1.3. Dotazníkové šetření prověřovalo, jak se respondenti zajímají o dění v ekonomice a jestli dokážou okomentovat výši inflace.

Další téma, které se prolnulo dotazníkovým šetřením a stanovenými standardy finanční gramotnosti, byly finanční návyky. V dotazníkovém šetření byly pokládané otázky ohledně tvoření rezerv a tvorby rozpočtu, což vyžaduje určitou míru disciplinovanosti. K těmto návykům by v rámci vzdělávání měly být vedené děti již na prvním stupni základních škol.

Jelikož výuka ale obsahuje pouze tematické okruhy, kvalita vyučování finanční gramotnosti může kolísat. Není žádná předepsaná forma výuky finanční gramotnosti, či časová dotace, kdy by se finanční gramotnost měla vyučovat. I z dotazníkového šetření vyplývá, že znalosti respondentů neodpovídají standardům, které Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy do škol zavedlo.

Jako další (alternativní způsob) výuky finanční gramotnosti se nabízejí jiné instituce, které se tímto tématem zabývají. V práci byla například zmíněna společnost yourchance, která vyvinula interaktivní hru pro žáky a studenty. Snaží se napodobit prostředí z praxe, aby si mladí lidé mohli vyzkoušet několik situací a umět v nich reagovat.

Cílem škol by měla být spolupráce s těmito organizacemi, které pracují na vývoji interaktivní výuky a mají v tom letité praxe. S finanční gramotností souvisí ale i jiné gramotnosti, které ji mohou podpořit, například numerická gramotnost, jelikož s finančními produkty souvisí i výpočty a pochopení principu fungování úroků, procent atd.

Výzkum ze středních škol ukázal, že i větší sebedůvěra studentů pomáhá stát si za vlastním názorem, kdy se nebojí reklamovat zboží a nebo využívat jiná svá spotřebitelská práva. Sebedůvěra je důležitá i v případě, kdy jedinec nerozumí finančnímu produktu a musí jednat se zaměstnancem finanční instituce, nebo pokud mu přijde finanční produkt nevýhodný a chce produkt odmítnout.

Všechny tyto aspekty ukazují, že finanční gramotnost je komplexní problém, který se posiluje praxí a postupným vzděláváním. Jelikož na trhu je stále více produktů, ale i jiné formy (kryptoměny atd.), je potřeba se neustále ve finanční gramotnosti vzdělávat. Škola má ale sloužit jako pilíř základních principů.

5.2 Vyhodnocení statistického testování

Dílčím cílem práce bylo potvrdit či vyvrátit tři alternativní hypotézy a to následující:

A01: Úroveň znalostí v oblasti finanční gramotnosti roste s vyšším dosaženým vzděláním respondentů ve věkovém rozmezí 18–30 let.

H02: Neexistuje závislost mezi způsobem zajišťování se na stáří a výší věku.

A03: S rostoucím stupněm nejvyššího dosaženého vzdělání obyvatel České republiky mezi 18 a 30 rokem věku roste kvalita jejich finančních návyků.

K práci s alternativní hypotézou č. 1 bylo použito lineárně regresního testování, vzhledem k cíli potvrzení závislosti těchto proměnných i počtu proměnných, tj. 2.

K testováním vztahů mezi jednotlivými proměnnými by mohlo být zvoleno i jiné metody, například metoda nelineární regrese, korelační analýza či analýza kovariance. Metoda lineární regrese byla potvrzena tak, že byly stanoveny otázky testující znalosti respondentů v oblasti finanční gramotnost. Těchto otázek bylo 6 a jednotlivým odpovědím bylo přiřazeno bodové ohodnocení. V případě správné odpovědi byl připočítán jeden bod, v případě špatné odpovědi či odpovědi nevím nebylo připočítáno ani odečteno žádného bodu.

Následným výpočtem bodového hodnocení všech dotazovaných odpovědí a rozdělení těchto odpovědí a bodových ohodnocení mezi jednotlivé stupně nejvyššího vzdělání respondentů mohlo být provedeno lineárně regresního testování. Ze zjištěných výsledků lze usuzovat, že neexistuje dostatečné množství důkazů pro potvrzení alternativní hypotézy č.1. Pro bližší zkoumání by bylo potřeba většího počtu respondentů a zároveň rovnější zastoupení počtu respondentů v jednotlivých skupinách dělených dle stupně nejvyššího dosaženého vzdělání.

K práci s nulovou hypotézou č. 2 bylo použito chí kvadrát testování. Toto testování bylo vybráno vzhledem k většímu množství kategoricky proměnných. Výsledkem testování bylo nezamítnutí nulové hypotézy, respektive nebylo dostatek důkazů pro zamítnutí nulové hypotézy, jelikož hodnota vypočteného Chí kvadrát testování byla menší, než kritická hodnota.

K práci s alternativní hypotézou č. 3 bylo použito opět lineárně regresního testování vzhledem k povaze hypotézy a počtu proměnných potřebných k testování. V tomto případě byly opět odpovědi vyhodnoceny a následně převedeny na bodovou

stupnici, kdy za správnou odpověď respondent obdržel 1 bod a za odpověď špatnou či odpověď „nevím“ respondent obdržel 0 bodů. Následně bylo z bodového rozhraní vytvořeno lineárně regresní testování, které mělo za cíl prokázat alternativní hypotézu a tedy vztah nejvyšším stupněm vzdělání respondentů a jejich finančních návycích. Lineárně regresní testování nepotvrdilo tuto alternativní hypotézu a zároveň prokázalo velmi nízkou závislost těchto dvou proměnných.

6 Závěr

Finanční gramotnost obyvatel České republiky se dlouhodobě zlepšuje. Tato tématika je úzce spjatá s celkovou úrovní vzdělanosti, která se od let 1950, kdy mělo více než 80 % obyvatel nejvyšší dosažené vzdělání pouze základní, až ke dnešku, kdy více než 55 % obyvatel České republiky dosáhlo minimálně středoškolského vzdělání zakončené maturitní zkouškou.

Díky tomu, že celková úroveň vzdělanosti na našem území roste, roste i úroveň finanční gramotnosti. Vyučování finanční gramotnosti se stalo v roce 2007 povinnou součástí výuky na středních školách, v roce 2013 i na školách základních. Již malí žáci jsou vedeni k tomu, aby rozuměli základnímu finančním pojmům a naučili se i základnímu finančnímu chování. I přes to, že dlouhodobě se výuka finanční gramotnosti se zlepšuje, dle zjištěných dat ze zkoumaného prvku nemůžeme potvrdit, že by vyšší dosažené vzdělání nutně znamenalo lepší finanční gramotnost. Úroveň finanční gramotnosti stále zůstává na ochotě jednotlivců se v této oblasti dlouhodobě vzdělávat.

Finanční gramotnost můžeme rozdělit do tří hlavních skupin, tj gramotnost peněžní, gramotnost rozpočtovou a gramotnost cenovou. Znalost všech těchto oblastích dávají poté jednotlivci dostatečné teoretické znalosti pro následné vlastní finanční chování. Finanční chování by mělo být nastaveno a modifikováno dle našeho finančního cíle. V závislosti na individuálně stanovený finanční cíl následně finančně gramotný jedinec může využívat různé finanční produkty, jejichž nabídka postupem času stále roste. Finanční chování sebou nese i přemýšlení nad důchodovým věkem nás samotných. Dle zjištěných dat ze zkoumaného prvku ale nemůžeme s určitostí potvrdit, že by ve věkové skupině 18–30 let měli starší subjekty vetší zájem o šetření finančních prostředků na svůj důchodový věk než subjekty mladší. Opět je toto rozhodnutí subjektivním chováním jednotlivců a odvíjí se od jiných aspektů, než je pouze věk.

Z výše míněných informací vyplývá, že dlouhodobé soustředění školních institucí na vychovávání v žáků v oblasti finanční gramotnosti je jedním z kroků, které vedou k finanční gramotnosti našich obyvatel. Není to ale jediný aspekt, který by znamenal dlouhodobě finančně gramotnou společnost, působí zde další aspekty, kterým se tato práce blíže nevěnovala.

Základním aspektem finančně gramotné společnosti je tedy nejen dlouhodobé vzdělávání občanů jak všeobecně, tak v oblasti finanční gramotnosti, ale i individuální vzdělávání a osobní zájem jednotlivců.

7 Seznam použitých zdrojů

1. BLAŽEK, Lukáš a Pavla VRABCOVÁ. Finanční gramotnost. [Praha]: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2019. ISBN 978-80-87839-99-7.
2. ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Tematická zpráva – Finanční gramotnost žáků základních škol a výuka finanční gramotnosti na středních školách [online]. 2023. Praha [cit. 2023-08-23].
3. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Vývoj úrovně vzdělanosti obyvatelstva ČR v letech 1950 až 2011 [online]. 2011 [cit. 2023-08-16]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20536250/17023214a02.pdf/2ec7952d-2a45-498a-9670-2819aba792a8?version=1.1
4. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Vzdělání. Online. ČSÚ. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/1-vzdelavani. [cit. 2024-03-31].
5. DOHNAL, Jakub. Spotřebitelský úvěr. Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9.
6. EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Co je to inflace? [online]. 2021 [cit. 2023-08-08]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/what_is_inflation.cs.html
7. Grzesiuk, Aleksandra, Dieter KORCZAK a Beata ŚWIECKA SWIECKA. Financial Literacy and Financial Education. Theory and Survey. 2019, 113. Dostupné z: doi:10.1515/9783110636956-201
8. HOŘEJŠÍ, Bronislava, Jana SOUKUPOVÁ, Libuše MACÁKOVÁ a Jindřich SOUKUP. Mikroekonomie. Praha: MANAGEMENT PRESS, 2018. ISBN 978-80-7261-538-4.
9. How to Set Personal Financial Goals and Reach Them. Online. Https://academy.binance.com. 2020. Dostupné z: https://academy.binance.com/en/articles/how-to-set-personal-financial-goals-and-reach-them. [cit. 2024-03-31].
10. INVESTUJEME.CZ. Dotace jsou špatně a dostávají je bohatí. Online. Investujeme.cz. Dostupné z: https://www.investujeme.cz/clanky/dotace-jsou-spatne-a-dostavaji-je-bohati/. [cit. 2024-03-31].
11. KOTLER a PHILIP. Marketing management. 2007. Grada. ISBN 978-80-247-1359-5.

12. LUKÁŠ, Vojtěch a KIELAR, Petr. Stavební spoření a stavební spořitelny. Ekopress, 2014. ISBN 978-80-87865-05-7.
13. METODICKÝ PORTÁL RVP. Finanční gramotnost [online]. 2010 [cit. 2023-08-09]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/G/Gramotnost/Finan%C4%8Dn%C3%AD_gramotnost
14. METODICKÝ PORTÁL RVP. Vymezení pojmu finanční gramotnost [online]. Praha: RVP, 2011 [cit. 2023-08-06]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13213/vymezeni-
15. Ministerstvo financí České republiky, Principy nezávislosti ve finančním vzdělávání. Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat [online]. Praha: 2013 [cit. 2023-08-14]. Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty#strategie-2.0
16. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Peníze a účty [online]. 2015 [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/penize-a-ucty
17. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Úvěry - základní informace [online]. 2019 [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/uvery/zakladni-informace
18. Moje Familie [online]. [cit. 2023-08-28]. Dostupné z: mojefamilie.cz
19. NAVRÁTILOVÁ, Petra. Finanční gramotnost. 2013. Computer Media. ISBN 978-80-7402-151-0.
20. Popis systému. Online. Finanční správa. 2024. Dostupné z: https://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/popis-systemu. [cit. 2024-03-31].
21. Průměrná roční míra inflace. Online. Český statistický úřad. 2023. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/132433649/Inflace_2000_2023.pdf. [cit. 2024-03-31].
22. STRAKOVÁ, VESELÝ, Předpoklady úspěchu v práci a v životě: výsledky mezinárodního výzkumu dospělých OECD PIAAC. Praha: Dům zahraničních spolupráce, 2013. ISBN 978–80–87335–53–6.
23. SYRUČEK, Vladimír a SABOTINOV, Vencislav. Realitní právo. 2020. ISBN 978-80-7400-776-7.

24. REVENDA, Zbyněk. Peněžní ekonomie a bankovnictví. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. ISBN 9788072612796.
25. VESELÁ, Jitka. Investování na kapitálových trzích. Praha: ASPI, 2007. ISBN 9788073572976.
26. Údaje z výběru daní. Online. Finanční správa. 2024. Dostupné z: https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani. [cit. 2024-03-31].
27. Ústava České republiky. In Sbírka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č.
28. VOLKÁNOVÁ, Zdenka; KLAZAR, Stanislav. Daně, daňová politika a daňová teorie. [s.l.]: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2013, ISBN 978-80-87839-07-2.
29. VÝZKUMNÝ PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. Vymezení pojmu finanční gramotnost [online]. 2010 [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13213/vymezeni-pojmu-financni-gramotnost.html
30. YOURCHANCE.CZ. Co děláme. Online. Youtchance.cz. 2020. Dostupné z: https://www.yourchance.cz. [cit. 2024-03-31].Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratek

7.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 Rozdělení daní v České republice, vlastní zpracování na základě finanční správy ČR 18
Tabulka 2 Přijaté platby daní za roky 2020, 2021, 2022, vlastní zpracování na základě finanční správy ČR 18
´)Tabulka 3 Rozdělení respondentů dle pohlaví, vlastní zpracování 36
Tabulka 4 Rozdělení respondentů dle místa bydliště, Zdroj: vlastní zpracování 37
Tabulka 5 Rozdělení respondentů dle věku, :vlastní zpracování 38
Tabulka 6 Rozdělení respondentů dle nejvyššího stupně vzdělání, vlastní zpracování 38
Tabulka 7 Tvoření rozpočtu dle stupně vzdělání, vlastní zpracování 40
Tabulka 8 Tvoření pravidelných rezerv respondentů dle stupně vzdělání, vlastní zpracování 41
Tabulka 9 Tvoření rezerv a rozpočtu, celkové odpovědi, vlastní zpracování 41
Tabulka 10 Řešení finančních problémů respondentů, Zdroj:vlastní zpracování 41
Tabulka 11 Zajištění na stáří, Zdroj:vlastní zpracování 42
Tabulka 12 Využití úvěrových služeb u respondentů, Zdroj:vlastní zpracování 43
Tabulka 13 Využití úvěrových služeb, vlastní zpracování 43
Tabulka 14 Zdroj čerpání informací ohledně financí, vlastní zpracování 44
Tabulka 15 Zdroj čerpání znalostí dle nejvyššího stupně vzdělání, vlastní zpracování 45
Tabulka 16 Celkové skóre ze znalostní části dotazníku, vlastní zpracování 45
Tabulka 17 Znalostní skóre dle stupně vzdělání, vlastní zpracování 46
Tabulka 18 Otázka 11 odpovědi, vlastní zpracování 46

Tabulka 19 Otázka 12 odpovědi, vlastní zpracování 47
Tabulka 20 Otázka 13 odpovědi, vlastní zpracování 47
Tabulka 21 Otázka 14 odpovědi, vlastní zpracování 47
Tabulka 22 Otázka 15 odpovědi, vlastní zpracování 47
Tabulka 23 Otázka 16 odpovědi, vlastní zpracování 48
Tabulka 24 Výchozí tabulka pro lineární regresi, vlastní zpracování 49
Tabulka 25 Vyhodnocení lineární regrese, vlastní zpracování 49
Tabulka 26 Odpovědi týkající se zajištění na stáří pro potřeby Chí-kvadrát testování, vlastní zpracování 50
Tabulka 27 Tabulka očekávaných četností pro Chí-kvadrát testování, vlastní zpracování . 50
Tabulka 28 Výsledek Chí-kvadrát testování, vlastní zpracování 51
Tabulka 29 Dosažené skóre z vyhodnocených finančních návyků, vlastní zpracování 53
Tabulka 30 Potenciál získaných bodů v testu finančních návyků, vlastní zpracování 53
Tabulka 31 Výsledek lineární regrese 2, vlastní zpracování 53

7.2 Seznam grafů

Graf 1 Vývoj výše inflace od roku 2012 do 2023, vlastní zpracování na základě dat ČSÚ 16
Graf 2 Přijaté platby daní v letech 2020, 2021, 2022, vlastní zpracování na základě finanční správy ČR 19
Graf 3 Počet dětí, žáků a studentů ve formálním vzdělávání v tisících, zdroj: veřejná databáze ČSÚ 29
Graf 4 Finanční gramotnost žáků základních a středních škol, zdroj ČSI 32
Graf 5 Orientace v oblastech finanční gramotnosti žáků základních a středních škol, zdroj: ČSI 33
Graf 6 Respondenti dle místa bydliště, vlastní zpracování 38
Graf 7 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (dle pohlaví), vlastní zpracování 39
Graf 8 Tvorba rozpočtu dle stupně vzdělání, vlastní zpracování 40
Graf 9 Řešení finančních problémů dle stupně vzdělání, vlastní zpracování 42
Graf 10 Využití úvěrových služeb dle stupně vzdělání, vlastní zpracování 44
Graf 11 Znalostní skóre dotazníku, Zdroj: vlastní zpracování 46

7.3 Seznam použitých zkratek

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

DPH – daň z přidané hodnoty

HDP – Hrubý domácí produkt

Přílohy

Příloha 1 Dotazník 1. část 68
Příloha 2 Dotazník 2. část 69

Finanční gramotnost českých obyvatel

1) Jaké je Vaše pohlaví?
a) Muž b) Žena

2) V jakém kraji žijete?
a) Hlavní město Praha b) Středočeský kraj c) Jihočeský kraj d) Plzeňský kraj d) Karlovarský kraj

e) Ústecký kraj f) Kraj Vysočina g) Jihomoravský kraj h) Zlínský kraj ch) Olomoucký kraj

i) Moravskoslezský kraj j) Liberecký kraj k) Královehradecký kraj l)Pradubický kraj

4) Kolik vám je let?
a) Méně než 18 let b) 18 - 20 let c) 21 - 23 let d) 24 - 25 let e) 26 - 28 let
f) 29 - 30 let g) Více než 30 let

4) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
a) Základní škola b) Střední škola zakončena výučním listem c) Střední škola zakončena maturitní zkouškou d) Vyšší odborná škola e) Vysoká škola zakončena bakalářskou zkouškou
f) Vysoká škola zakončena magisterskou zkouškou g) Jiné

Finanční návyky

5) Tvoříte si pravidelně měsíční rozpočet?
a) ano b) ne

6) Tvoříte si pravidelně z měsíčního příjmu rezervy?
a) ano b) ne

7) Pokud byste se dostali do finančních potíží, jak byste je nejpravděpodobněji řešili?
a) Nalezení dalšího zdroje příjmu
b) Uskromnění se, využití rezerv
c) Půjčil bych si finanční prostředky
d) Jiné

8) Využili jste již někdy úvěrových služeb?
a) ano b) ne

9) Odkud čerpáte své znalosti týkající se financí a finančních produktů?
a) Sociální sítě
b) Rodina, známí
c) Finančně se nevzdělávám
d) Publikace, knižní a internetové zdroje
e) Škola

Příloha 1 Dotazník 1. část

10) Jak se zajišťujete na stáří?
a) Spoléhám se na státní důchod
b) Spoléhám se na státní důchod a doplňkově spořím
c) Nespoléhám se na stát a tvořím si vlastní rezervy
d) Nad touto otázkou nepřemýšlím
e) Jiné

Finanční znalosti

11) Jaká byla průměrná míra inflace v roce 2023 (v %)?
Slovní odpověď

12) Co znamená zkratka HDP?
Slovní odpověď

13) Vypište alespoň 3 srážky z hrubé mzdy.
Slovní odpověď

14) Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?
Slovní odpověď

15) Jak vysoká byla v roce 2023 průměrná roční úroková sazba běžných hypotečních úvěrů (v %)?
Slovní odpověď

16) Co u hypotečních úvěrů znamená doba fixace?
Slovní odpověď

Příloha 2 Dotazník 2. část